

V Lourdes.

(Piše V. Steska.)

I. Doma.

Zadnji dan mal. srpana l. 1898. dopoldne je bilo. Prišel sem v svojo sobo od opravkov. Nekdo potrka. Prijatelj je prišel. Sedeva. Zdel se mi je resen, znamenje, da namerja kaj posebnega povedati.

Brez dolgih ovinkov, kar „in medias res“ izpregovori:

„Počitnice so se zame pričele. Sklenil sem, da pojdem na potovanje v Lourdes na Francoskem. Kaj praviš ti k temu načrtu?“

„Krasno! Kaj pa priprave? Ali ti še ni izpuhtela vsa francoščina iz spomina? Ali si dobro premislil pot in se seznanil z znamenitostmi na poti?“

„Vse to me ne skrbi. Moj namen je sicer v prvi vrsti samo Lourdes, a tudi na drugo nisem pozabil. Radi pomanjkljivega znanja francoščine me ne bodo prodali; pot imam določeno; knjige, ki me seznanijo s kraji ob poti, so tudi naročene, nekaj jih pa že imam. Vse bi bilo v redu, samo spremljevalca še nimam. Ker sva skupaj potovala po Slovenskem, Hrvaškem in Laškem, se oglašam sedaj zopet in te vabim tudi na Francosko.“

„Porednež, ker imaš počitnice, se lahko norčuješ: pa prosim te, nikar mi ne delaj skomin.“

„Če druge težave ni, se dá tudi to brezno premostiti. Povej samo: ali bi šel, ali ne?“

„Gotovo bi šel, pa ni mogoče. Službe ne morem pustiti, odpusta ne dobim za toliko časa.“

„Glej, za to sem že poskrbel. Najin součenec dr. D. ima sedaj tudi počitnice. Govoril sem že z njim, in na pol mi je že obljubil, da prevzame tvoje mesto, dokler se ne povrneva. Pogovorita se natančno, in pojdi!“

„Pojdem, če se vse srečno izide.“ Govorila sva potem še o načrtu, o stroških, o času, kdaj treba odpotovati, kdaj se povrneva.

„Dom in svet“ 1899, št. 15.

Odločiti se je bilo treba hitro radi voznega lista.

Torek mi prijatelj obljubi, da me hoče nadomestovati, naj le grem z mirnim srcem. Premagana je bila glavna ovira; brez skrbi se lahko napotim.

Urno sporočim sopotniku, da sem pripravljen. Nedeljo določiva za dan odhoda. Vozila se bova čez Beljak, Inomost, Curih, Basel, Besançon, Lyon, Cette, Toulouse, Tarbes v Lourdes. Da ne bova premerila vračajoč se iste poti, pojdeva proti severu v Bayonne, Bordeaux, Paris in čez Avricourt, Strassburg, Monakovo, Dunaj v Ljubljano. Preračunila sva, da potrebujeva, če pohitiva, tri tedne časa.

Pripraviti se je trebalo za pot v tuje kraje, kjer govoré le francoski. Kako pojde? Lahko je potovati, kjer govoriš jezik ljudstva; drugače se ti godi, če tega ne umeš. Tedaj šele čutiš, kako prav poje pesnik:

Jaz tujc nikogar ne poznam,
In sred' ljudi povsod sem sam.

Deset let že nisem imel francoske knjige v rokah. In sedaj naj francoski govorim? Urno torej po slovnico! Ponôvi, kar se dá v kratkih uricah, ki ti še ostajajo pri stanovskem poslu! Nekaj najpotrebnejših besed, sklanjo, sprego, števnike, prislove — hm, malo, pa bo že za silo. Potne knjige so došle. Poglavitne stvari so bile preskrbljene.

Mirno poteče teden, in nedelja pride. Pred tednom predlog, sedaj živa istina. S popoldanskim vlakom smo odrinili na dolgo pot. Odrinili, pravim, ne da bi se pregrešil zoper slovensko slovnico: število je bilo namreč narastlo na štiri. Dobila sva še dva sopotnika, kar nama je bilo prav ljubo. Tako smo šli na pot štirje duhovniki. Vožnja bo kratkočasna, čutili se bomo domače tudi na tujih tleh.

Vozni list ali bolje zvezek listov za okrožno potovanje po Avstriji, Švici in Nem-

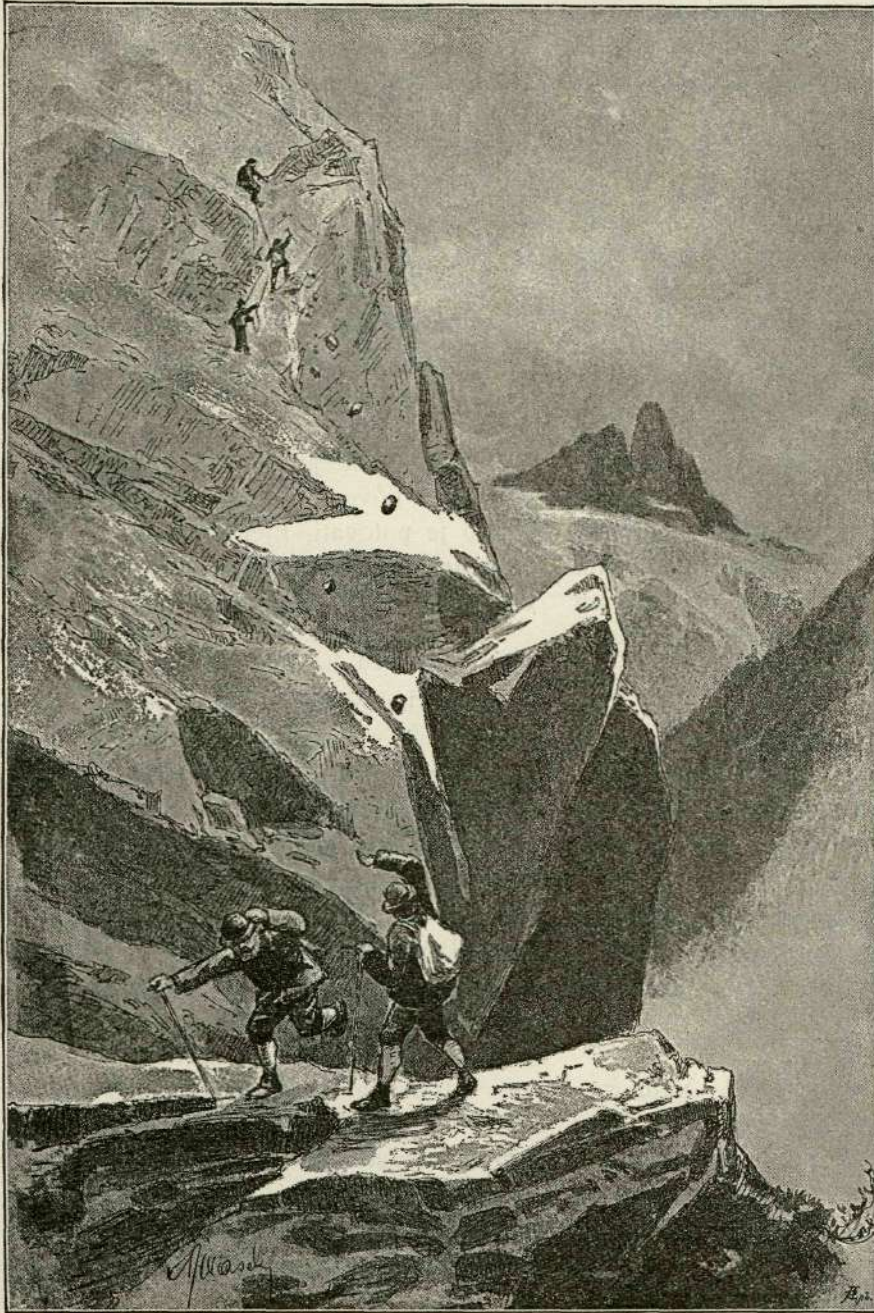
čiji, kjer se bomo vozili, je bil pripravljen pri blagajni. Za Francosko bo treba šele poskrbeti. Kdor daleč potuje, temu se pač izplača jemati okrožni list, zlasti za avstrijske in nemške kraje, ker ima to ugodnost, da mu ni treba šele na postajah iskati listov, in vrh tega je vožnja za polovico cenejša. Na Laškem je bolj nerodno; ondi treba po-

vsodi dati list podpečatiti, kar je včasih nadležno, posebno če se ti mudi; pa tudi voziti se ne smeš z vsakim vlakom. Pri nas je bolje. Vstopi, kjer hočeš, povsodi si dobro došel.

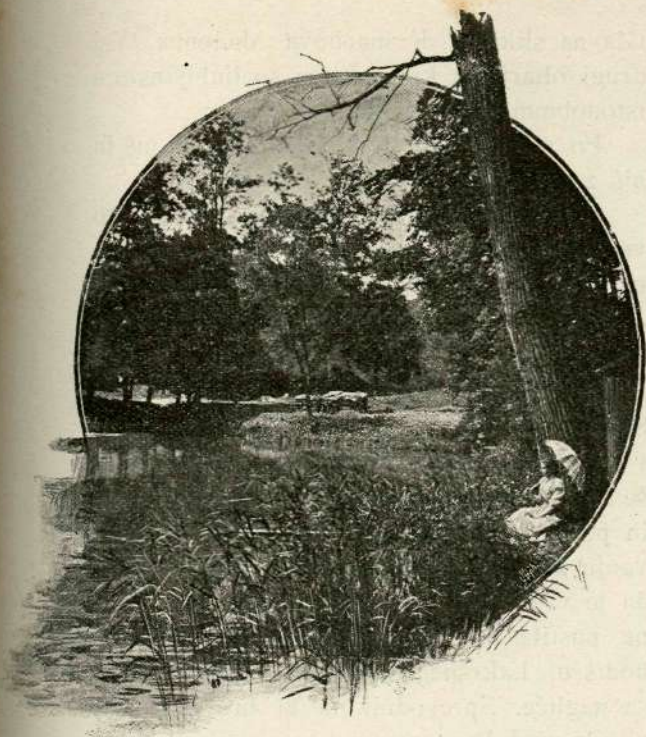
II. Na Koroškem in Tirolskem.

Vlak oddrda po lepi gorenjski ravnini. Ljubljana izgine izpred oči. Za srečno pot

se romarju spodobi, da se priporoči Bogu. Zato vzamemo tudi mi štirje brevir in odmolimo popotno molitev. Ker smo bili štirje, se nam je večinoma posrečilo, da smo bili sami v vozu. To nam je ugalo zlasti radi brevirja. Navadni ljudje ne vedó, da ima duhovnik dolžnost opravljati vsak dan posebne molitve, sestavljene iz oddelkov sv. pisma, posebno iz psalmov, iz spisov cerkvenih očetov in iz življenja svetnikov. Radi tega se jim čudno zdi, če duhovnik to molitev opravlja v kupéju. A na potovanju ne kaže drugače. Če se človek vozi na dan po deset ur, katere lahko dobro uporabi, zakaj bi ne spolnil tedaj svoje dolžnosti, ko mu je prilika? Da pa

Hoja na lednik: Sproženo kamenje.

Poleti v hladu.

K. Beneš.

lahko to stori, treba séveda mirú, in tega ima, če ga drugi potniki ne motijo. Nasprotno pa so nekateri potniki v zadregi, če vidijo duhovnika opravljajočega brevir, in si ne upajo med seboj govoriti. Tega duhovnik zopet ne more zahtevati. Naravno je torej, da si želi mirú in samote za toliko časa, dokler ne opravi svoje dolžnosti. Sicer je pa potovanje prijetnejše, če je več ljudij v vozu. Pazni potnik gleda, posluša, preotriva, kar mu napravlja kratek čas, pa tudi zanimivo in poučno vožnjo.

Urno so se vrstile postaje. Vlaku se je pa kmalu poznalo, da se vije v vedno višje kraje. V večerni zarji smo gledali vrhove naših gorenjskih planin, prestopili kranjsko mejo in pozdravili prva koroška selišča. V mraku smo zrl romantični Podklošter in z nočjo dospeli v Beljak. Tu smo hoteli prenočiti. Res da bi se bili lahko dalje vozili tudi po noči, kar bi ne bilo tako neprijetno, ker bi bil ugajal nočni hlad, a izkušnja uči, da se človek ponoči preveč utruji in potem po dnevu nima toliko dušnih močij, kolikor mu jih treba za res koristno potovanje.

Blizu postaje smo si poiskali hôtel. Lepo poslopje in okusna oprava pa nista bila v nobeni primeri s snago, katero bi smeli za dober denar po pravici zahtevati. Mislili smo že, kaj bo, če se nam večkrat kaj takega pripeti. Resnici na ljubo pa treba povedati, da so po Francoskem stanovanja prav snažna.

Zgodaj zjutraj smo šli maševat. Beljak ima lepo lego in krasno okolico. Škoda, da nismo utegnili dalje ondi ostati. Zanimale so nas cerkve. Snažna in lepa je nova frančiškanska cerkev v gotskem slogu sezidana. Tudi župna cerkev je lepa gotska stavba, v kateri okrogli stebri ločijo srednjo ladijo od postranskih. Ob stebrih stojé kipi, nekateri prav fino delo. Istotako je zanimiva prižnica, vsa kamenita, z reliefi na peterih polah, predstavljajočimi skrivnosti iz življenja našega Odrešenika. Mesto kaže v svojih stavbah še bolj srednjeveški obraz, kar žal sedaj po naših mestih močno gine.

Nekoliko pred pol osmémi se odpeljemo proti Tirolski. Slovenski kraji izginjajo pred očmi; kmalu smo na popolnoma nemškem ozemlju. Opoldne smo bili že pri trdnjavi „Franzensfeste“, kjer smo čakali dobro uro, kar nam je prav prišlo. Tu nas je zasačila nevihta, ki se je pa kmalu podela.

V dostojni krčmi smo prvič gledali dobre Tirolce in bili s postrežbo prav zadovoljni. Od tod smo imeli z vlakom še tri ure v Inomost. Pot je vodila čez slavni Brenner, ki je 1370 *m* nad morjem. Čudovito je, kako se železnica vzdiguje in zopet spušča navzdol. Strmca ima včasih na sto metrov doljave dva in pol metra.

Med potjo vstopi v naš voz tirolski duhovnik. Kmalu smo se seznanili in se začeli mirno razgovarjati. Imel je počitnice kot katehet na nekem višjem zavodu in jih uporabljal, da je hodil bližnjim duhovnikom pomagat. Prav tedaj se je vračal s takega izleta proti domu. Svetoval nam je dobro gostišče, pri poštemem, prijaznem gostilničarju, svaril pa tudi, naj nikar ne gremo na znani hrib Izel, ker ondi se nahaja spomenik Andreja Hoferja, ki je uprizorjen ne kot slaven borivec za domovino, ampak kot raz-

bojnik s smelimi, divjimi potezami. „Radi tega se mi Tirolci izogiblremo temu kraju, ki nas le sramoti pred tujci.“ Videlo se mu je, da govori iz globine domoljubnega srca. Ustregli smo njegovim željam radi tega, ker se nam je ponujal v posebni panorami ves razgled z Izela in še povrh prizor, kako je Andrej Hofer premagal Francoze in Bavarce pri samostanu Wiltenu dné 15. vel. srpana l. 1809.

Res, vredno si je ogledati ta prizor.

Potem smo šli krog mesta in naposled v sredino, da si ogledamo znamenitosti. Dvorna cerkev je znamenita radi umetnin, ki se ondi hranijo. Sredi nje se nahaja Maksimilijanov grob s krasnimi reliefi, uprizarjajočimi razne dogodke iz življenja zadnjega viteza. Na vsaki strani stoji po dvanajst bronastih kipov, že začrnelih, fino izdelanih, ki predstavljajo cesarje in vojvode avstrijske in druge evropske vladarje. Spredaj pred obhajilno mizo stojita po dva kipa na vsaki strani. Res, da so ti kipi umetnine prve vrste, toda cerkvi se ne prilegajo dobro te začrnele viteške postave. Mislečemu človeku pa tudi te dajo nauk, da tako mine slava sveta. Kako so te osebe v življenju častili! In sedaj? Malokdo ve, kdo da so. Zavzel sem se pa ob velikem oltarju, ker sta kipa ob stranch prav taka angela kakor pri sv. Jakopu v Ljubljani, le malo manjša. Odkod ta sorodnost, mi še ni znano, upam pa, da se mi kmalu razjasni.

Zanimiva je tudi jezuitska cerkev in pa cerkvica večne molitve z lepimi slikami ob stenah.

Iz dvorne cerkve se pride po stopnicah v „srebrno kapelo“. Ime ji je dal kip Materje Božje, ki je zrezljan iz cedrovine in posrebren. Tu se nahaja tudi kip nadvojvoda Ferdinanda in njegove soproge Filipine Welserjeve iz Augsburga. Od tod prideš v dvorne sobane, med katerimi je najlepša dvorana Marije Terezije s slikami na presno slikarja Maulpertscha.

V veliki, barokni župni cerkvi je kupola nad velikim oltarjem. Ta je podoben frančiškanskemu velikemu oltarju v Ljubljani.

Glavna slika je Kranachova Madonna. Vsi drugi oltarji so kameniti in so ljubljanskim istodobnim zelo podobni.

Po mestu je mnogo starih gotskih hiš in hiš z arkadami.

Ob oknih so videti lepi okraski. Hiše so večinoma štirinadstropne. Še sedaj si lahko ogledaš zlato streho znanega Friderika.

Vreme ni bilo posebno ugodno radi prehode sape.

Drugo jutro nas je odpeljal naglič proti Švici. Ljudij se je vse trlo. Komaj smo prišli v voz. Bil je skoro napolnjen, vendar bi se še dobilo prostora. Nemci pa niso kaj vljudni in postrežni ljudje, o tem sem se na potovanju že večkrat prepričal. Povsodi so vpili, da je vse „zasedeno“. Tudi dobro, če nas ne pustite noter, ostanemo zunaj, to je v hodišču, kakršnega imajo avstrijski vozovi za nagliče. Sprevodnikom ta brezobzirnost ni bila všeč. Prav pošteno so ošteli nevljudne potnike, katere je bilo naposled sram; mi pa se nismo menili dalje zanje, ampak gledali skozi okno. Mnogo, žal, ni bilo videti. Vreme se je bilo izpremenilo. Po lepih, vročih dneh je prišcl deževen dan. Megle so segale globoko v doline. Vrhov gorá ni bilo videti.

Zadovoljiti se nam je bilo samo z bližino, z mesti in pokrajinami tik železnice. Urno je pihal stroj. Kmalu so bili za nami čez 10 km dolgi predor Arl, mesti Bludenz in Feldkirch. Prestopiti nam je bilo državno mejo avstrijsko, ko smo dospeli do lepe, tolikokrat opete reke Rene (Rhein). Vlak se je zavil proti jugu in došel do postaje Sargans, kjer se železnica razcepi. Predno smo nadaljevali vožnjo, smo morali pokazati prtljago, da ne bi morda nesli s seboj kaj duhana, ki ne najde milosti pri finančnih paznikih. Proti severovzhodu hiti vlak po zelo romantičnih krajih, zlasti ob valovitem Wallen-See, čigar voda se vedno peni; od nasprotnih bregov pa buče potoki v jezero, napravljajoč lepe slapove. Še nekoliko vožnje in — prišli smo do dobro znanega Curiškega jezera.

Lep je svet na tem kraju, a morda že premoderno razdeljen in urejen. Vsak kotiček

ti uporabi lastnik; nikjer ni za ped neuporabljenega prostora. Lepe pristave, krasni vrtovi se vrsté neprenehoma. Tu živi poleti bogati svet, tu uživa prirodno lepoto, naslanjajoč se ob jezerskih voznjah, sedeč na obrežnih vrtovih, sprehajajoč se po bližnjih gorah. Kdor ima denar, si tu lahko privoščí nekaj veselih tednov. Nam Slovencem seveda ni treba iskati razvedrila v tujini. Vsega tega, kar svet tu občuduje, nam je Bog dal v obilju doma. Izletnike vabi vsa Gorenjska, ki jim ceneje odkriva svoje naravne zaklade, samo da jih večinoma premalo poznamo.

III. Einsiedeln.

Naš namen ni bil iti naravnost v Curih, marveč obiskati še poprej slovečo božjo pot v Einsiedeln. Ustavili smo se na postaji Wädenswyl, kjer smo izstopili in se preselili v drug vlak. Do Einsiedelna vozi namreč zasebna železnica, katera polni žepe podjetnikom radi obilnih romarjev. Ljudje govoré tu posebno narečje nemškega jezika, katero je težko umeti. Nekoliko podobnosti ima s kočevščino, vsaj *e* izgovarjajo za *a* v nekaterih besedah. Za dva franka in četrť smo prišli v drugem razredu v Einsiedeln. Vlak se je počasi vzdigoval nad jezerom, dokler jo ni krenil med hribe. Einsiedeln stoji med gorami in je precej hladeń kraj radi svoje višine. Mestece ni veliko, a hiše kažejo, da je promet velik. Koliko je tu hôtelov, koliko prodajalnic! V prodajalnicah ti posebno priporočajo in ponujajo razglednice v raznih oblikah in barvah. Hiše so večinoma visoke. S postaje treba iti navzgor proti cerkvi in samostanu po potlakani cesti. Napisi kažejo, da prihajajo semkaj Nemci in Francozi. Ob desni strani pod cerkvijo smo si izbrali hôtel pri „solncu“, kjer smo dobili skrbno postrežbo. Mračilo se je že. Urno torej v cerkev! Pogled na cerkev in samostan je vrlo mogočen. Cerkev je že sama zase ogromna, samostan pa jo še oklepa. Mnogo ljudij, prišlecev in domačinov, več prav okusno oblečenih, hiti proti cerkvi, znamenje, da se bo godila kaka pobožnost. Vstopim v cerkev. Kar je zunaj obetala, kaže tudi zno-

traj. Prostorna je cerkev, pripravna za tisoče ljudij, ki se tu zbirajo ob slovesnih dnevih.

Živahno je sedaj v Einsiedelnu; pa že ime kaže, da ni bilo vselej takó. Začetnik te sloveče božje poti je bil Meginrad ali Majnrad, ki je bil rojen okoli l. 797. Domá so ga pobožno vzredili in ga poslali v benediktinski samostan v Reichenau. Tu se mu je redovno življenje tako priljubilo, da je postal sam redovnik in učitelj. Srce mu je pa hrepenelo po samoti. Po dolgem preudarjanju je šel v temen gozd, kjer je molil v mali kapelici pred leseno Marijino podobo. Četrť stoletja je tu preživel v tihi zadovoljnosti. Dva hudobneža sta hotela puščavnika umoriti, da bi se polastila njegovega „bogastva“. Zgodilo se je to l. 861. Morivca sta zbežala po hudobnem činu. Legenda pripoveduje, da sta Majnradova krockarja, katera sta se tu udomačila, preganjala morivca z glasnim krokanjem in se zaletavala vanju s svojima ostrima kljunoma. V mestu Curihu pa je ostra pravica dosegla hudodelca.

Svetnikovo telo so menihi najprej pokopali v Reichenauu, pozneje v tej puščavi, kjer še sedaj počiva pod tisto podobo Materé Božje, pred katero je klečal in pred katero je bil umorjen. Sezidali so tu cerkev in samostan, ki sta preživela marsikatero časovno nevihto. Mnogokrat je cerkev pogorela, pa podoba je ostala. Pred to podobo so že molili kralji in cesarji; romarji iz vseh krajev prihajajo sem. Vsako leto jih pride do 150.000. Samo l. 1861 jih je bilo nad 200.000.

Ko vstopiš v cerkev, zagledaš pred seboj kapelico iz črnega in sivega marmorja, kjer se časti čudodelna podoba. Mnogo ljudij je klečalo in molilo pred kapelo, še več se jih je razšlo po cerkvi, kakor da bi nečesa čakali. Čuj, petje se oglasi, v začetku bolj zamolklo, pozneje vedno bolj glasno! Menihi benediktinci opravljajo svoje duhovne molitve. Vse pojó. Pravkar molijo zadnjo molitev ali kompletarij. Zares, lepo je poslušati te molitve, ki so tako nanizane, da se izpreminja napev z vsako molitvijo, dokler se ne oglasi slovesni: Salve Regina! Čul sem že prej, da je vredno sli-

šati zlasti to pesem, katero pojó menihi mnogoglasno s pomočjo dečkov, ki imajo srebrno-čiste glasove. Lepo se razlega mnogoglasno petje slaveče Mater Božjo. Odkrito pa povem, da name ni napravila ta pesem tolikega utiska, kakršnega sem pričakoval, marveč da me je jednoglasni napev iste pesmi v ljubljanskem semenišču mnogo bolj presunil, kadar se je oglasilo po šmarnicah osemdeset gŕl. Bilo je petje polno tudi v najvišjih odstavkih, dočim se v preveliki cerkvi nekako izgubi.

Zadnji glasovi obmolknejo. Tišina nastane, pa le za hip, kateri sledi ropot po vsej cerkvi. Mlado in staro hiti proti izhodu, pa ne iz cerkve, marveč h kapeli, kjer so zbrani pevci in pevke romarskih skupin. Kmalu zadoni navdušeno petje po vsem svetu znane Marijine pesmi: O sanctissima! ali slovenski: O presveta Ti!

Bilo je že precej pozno, ko je petje potihnilo in so romarji začeli polagoma zapuščati cerkev.

Naš načrt je veleval iti drugi dan na Rigi, na ono goro, ki stoji med samimi jezери in od koder je posebno slikovit razgled. Načrt pa nam je prekrižalo slabo vreme. Megle so okroževale gore.

Spali smo dobro, ker ni bilo vroče, kakor pozneje na vsem potovanju. Tu se nam vsaj ni čudno zdelo, čemu imajo zlasti Francozi povsodi pernice na posteljah, ko je poleti še odeja pregorka.

Zjutraj smo maševali v prostorni cerkvi. Zakristija za velikim oltarjem je nenavadno velika. Sveta tihota vlada v njej. Nihče ne izpregovori besedice. Če izraziš željo bratu benediktincu, da bi maševal, se ti tiho prikloni, pokaže mašno opravo, namigne drugemu bratu, da gre s teboj, a ne izpregovori nobene besedice. V kapelici mašujejo le oni, ki so dobili že prej pismeno pravico in odločeno uro, kdaj smejo pristopiti. Ob šestih so molili rožni venec, potem je bila peta sv. maša. Na koru so lepo koralno peli.

(Dalje.)

Socijalni pomenki.

(Piše dr. Ivan Ev. Krek.)

(Dalje.)

IX. Socijališko gibanje med nemškimi delavci po Lassalleovi smrti do gotskega shoda l. 1864.—1875.

Ferdinand Lassalle je umrl dné 28. velikega srpana l. 1864. V svoji oporoki, spisani prejšnji večer, je priporočil za svojega naslednika pri nemškem delavskem društvu Bernarda Beckerja, ki so ga tudi jednoglasno izbrali za predsednika.

Becker je pa le malo časa dejansko vodil društvo. Od Lassallea se je sicer naučil diktatorsko gospodovati, toda njegove duševne zmožnosti se niso dale primerjati z nadarjenostjo njegovega prednika. Večkrat se je zaletel in kmalu je izgubil zaupanje pri delavcih.

Že za njegovega predsedovanja je imel glavno besedo v društvu dr. I. B. pl. Schweitzer.

Ta mož — bivši, odvetnik v Frankobrodu — se je poleti l. 1863. priklopil Lassalleovemu gibanju. Hotel je igrati v javnosti večjo vlogo, a pri drugih politiških strankah mu je bilo to vsled njegovega slabega slovesa nemogoče. Društvo frankobrodskih strelcev, ki mu je bil podpredsednik, mu je očitalo razne goljufije. Vrh tega je bil dné 5. kimavca l. 1862. zaradi grde nesramnosti obsojen na 14 dnij zapora. Drugod v javnosti onečaščen je vstopil med socijaliste. Znal se je tako prikupiti Lassalleu, da ga je ta branil z vso svojo veljavo.

V Frankobrodu je hotel Schweitzer prvič nastopiti med delavci. Voditelji tamošnjega socijališkega gibanja ga pa niso hoteli pustiti medse. Pisali so Lassalleu, da rajši odstopijo, nego da bi se Schweitzer mešal v njihovo

V Lourdes.

(Piše V. Steska.)

(Dalje.)

IV. Od Einsiedelna do Lyona.

Ob poldevetih se je odpeljal vlak v Wädenswyl. Poslovali smo se od prijaznega Einsiedelna in od postrežnih ljudij in odšli. Kmalu smo bili zopet ob bregu Curiškega jezera, zrlili smo zeleno trto, mične pristave, urne parnike in veselo se gugajoče čolnice. Dospeli smo v Curih. Lepo moderno mesto je pač, a za nas je bilo brez znamenitosti. Cerkve so protestantovske; katoličani imajo neki le dve kapelici. Znano pa je mesto radi socialnih shodov. S prvim vlakom smo odri-nili proti Baselu. Dež je pojenjal, oblaki so se polagoma razpršili, upati je bilo lepega vremena. Urno je drdral vlak ob Limnat-skem bregu, nedaleč od pradomovja naše vladarske rodovine — Habsburškega gradú. Dospeli smo v ravnino in se privili reki Reni. Ni napačna ta dolinica! Na drugem bregu smo uzrli prijazni Säcningen in se kmalu ustavili v Baselu. V kratkem času smo si mogli ogledati mesto, ki je znano iz zgo-dovine, zlasti po cerkvenem zboru l. 1431. Sedež tega zbora je bil v „münst.rju“, v stolnici. To vam je lepa zgradba iz rdečega kamena. Portal in posameznosti so še ro-manske, drugo je gotško. Ta imenitna stol-nica je sedaj v protestantovskih rokah. V tem mestu je tudi imeniten muzej radi mnogih Holbeinovih slik (1497—1543). Ob stopnicah visé načrti P. Corneliusa (1786—1867). Dolgo se ni bilo muditi. V naglici smo menjali v menjalnici nekaj denarja, in hajdi na Fran-cosko čez Dellemont in Delle. Ob devetih zvečer se ustavi vlak v Besançonu. Omnibus nas odpelje v hotel Nord. Bili smo torej prvo noč na Francoskem. Nihče več ne go-vo-ri drugega jezika kakor francoski. Tu torej se je bilo oborožiti z vsemi slovnič-nimi in slovarskimi ostanki francoskimi.

Natakar je bil razumen človek, ž njim smo kaj lahko govorili in niti čutili nismo, da smo v tujini. Želeli smo, da bi se nam po-vsod tako godilo. No, hudega nismo okusili nikjer nič.

Zjutraj se napotim v katedralo sv. Ivana, v lepo romansko cerkev, le nekoliko gotško popravljeno. Sv. Rešnje Telo je shranjeno v srednji kapeli na evangelijski strani. Ko sem prišel, bila je šele prva sv. maša, ki se na Francoskem ne prične skoro nikdar pred šesto uro. Bilo je precej ljudij v cerkvi. Pri nas zavzemajo prostor sredi cerkve klopi: na Francoskem kakor na Laškem nimajo re-doma po cerkvah klopij, marveč samó stole. Če prideš v cerkev, vzameš stol in greš ž njim, kamor hočeš. Na njem sediš; o priliki ga obrneš in nanj ali pred njim poklekneš, naslanjajoč se z rokami. Za poklekanje imajo posebno vrsto stolov, katerih sedež je prav nizek, torej klečanju kaj primeren. Ljudje so se pri sv. maši lepo vèdli. Le po zauživanju, včasih tudi po povzdigovanju, nas nevajene moti ropot, ki nastane, ko obračajo stole. Na Francoskem zvoní strežnik tudi pred Očenašem, ko mašnik s sveto hostijo dela znamenje križa nad kelihom.

Ko sem prišel v cerkev, sem pokleknil na stol. Kmalu pride mimo neka gospa in mi vljudno ponudi nižji stolček, češ da je primernejši. Veselilo me je, da so Francozi tudi do tujca prijazni. Francozi v cerkvah pravilno poklekajo in pokonci hodijo, da jih je lepo videti. Noša se od naše nič ne razlikuje. V cerkvi je bilo več redovnic raznih družb, ki so prihajale in odhajale z neko prirojeno ličnostjo v kretanju.

Besançon je imenitna francoska trdnjava. Znamenitostij posebnih nisem opazil razven nekaterih ostankov iz rimske dobe, ki so neme priče, kako daleč so prodrli Rimljani.

Ti ostanki so prav blizu cerkve. Najbolj čudno se mi je pa zdelo v tem mestu, da kipe dimniki visoko nad streho. Brez dvoma mora biti to praktičnega pomena, da odnaša veter dim preko streh in se ne ustavlja in vali po ulicah. Kaj bi bilo, sem si mislil, ko bi prišel nad mesto tak potres kakor leta 1895. nad Ljubljano? Vsi dimniki bi se zvrnili, in gorjé onemu, kdor bi tedaj begal po ulicah! In kako bi hreščale uboge strehe!

Zopet smo sedeli v vlaku. Šest nas je bilo, štirje tovariši in postaren gospod s svojo hčerko, staro kakih sedemnajst let. Govorila sta francoski. Kar smo si imeli tovariši dopovedati, smo se pomenili slovenski. Opazili smo takoj, da se tujec zanima, kak jezik govorimo. Ko smo se takisto vozili proti jugu, proti Lyonu, vzamem potno knjigo in berem popis Lyona, prve naše postaje. Knjiga je bila spisana v nemškem jeziku, sestavil jo je dr. Gsell Fels. Ko naš sosed začuje nemške besede, takoj vpraša nemški: „Dovolite gospodje, kak jezik ste prej govorili?“ — „Slovenski.“ — „A tako! V začetku sem mislil, da čujem poljske glasove, pozneje sem se prepričal, da ne; vendar nisem mogel dognati, kakov jezik bi bil.“

Razgovarjali smo se potem o Avstriji, saj mu Slovenci itak niso bili znani. Pa ne samo njemu smo Slovenci tuj rod, ampak skoro vsem tujcem. Kolikokrat sem na tej poti ponovil lepe, bridke, a resnične besede:

Majhna ti si, domovina,
nepoznano je ime ti;
čul imena nisem tebi
oj, nikjer, nikjer na sveti!

Te besede so mi prihajale v tujini še bolj iz srca, hkrati pa sem ž njimi budil spomine mladih let svojemu sopotniku — pesniku, ki jih je zložil v tujini. Oj, tedaj se mi je zdela otožna ironija pesem, katero smo tolikrat peli dijaki: Slovan povsod brate 'ma.

Gospodu se je poznalo, da mu avstrijske razmere ne delajo posebnih skrbi, da njim vkljub lahko mirno spi. Nekolike so mu bile razmere vendar znane iz novin.

„Bral sem, da se v Avstriji posamezni narodi vedno vojskujejo in prepirate med

seboj. Kakó to?“ Pojasnili smo mu to vprašanje.

„Ali ste na avstrijski ali madjarski strani?“

Odgovorili smo, da smo Slovenci odločni in zvesti Avstrijci. To mu je ugajalo. „Kaj pa vaše gimnazije: ali prvakujejo v njih jeziki ali realni predmeti?“ Povedali smo, da so glavni predmeti sicer jeziki, da pa tudi realnih predmetov ne zanemarjamo. Opozorili smo ga tudi na izborne knjige, ki so zadnji čas izšle. „Res je, vi Avstrijci ste Nemce v zadnjem času prekosili v realnih strokah.“ Razgovor je prišel na jezike, zlasti na izgovor latinščine in grščine. Gledé na latinščino mu je ugajalo, da izgovarjamo posamezne glasove absolutno, to je brez ozira na posamezne narodnosti; ne izgovarjamo ne kakor Italijani, ne kakor Francozi. Tožil je, da je Francoza težko umeti govorečega latinski, ker izgovarja vse francoski. O tem smo se kmalu prepričali osebno.

Iz njegovega govora in njegovih nazorov smo posneli, da imamo pred sabo rojenega Nemca, ki pa služi na Francoskem, najbrže kot profesor. S hčerjo je govoril le francoski, ker se je le-ta samó francoski učila po šolah, in morda je njena mati Francozinja.

V tem razgovoru smo svoje premišljevanje nadaljevali. Dotaknili smo se tudi grščine. Ko smo omenili, da Slovenci tudi grško beremo drugače kakor Nemci, ki izgovarjajo „ev“ za „aj“, mesto Evropa — „Ajropa“, je odgovoril z lahnim nasmehom: „Kdo pa ve, kaj je pravo!“

Prišli smo do večje postaje. Naš znanec šepne nekaj hčeri na uho in odide iz kupéja. Vlak odide kmalu naprej, gospoda ni bilo nazaj. Hčerka se prestraši in skoči k nasprotnemu oknu; pogleda na levo, na desno, očeta ni bilo nikjer. Vroče ji je prihajalo, češ kaj bo, če je zamudil vlak. Strahú jo je rešil oče, ki je vstopil iz sosednjega oddelka. Kmalu smo se ustavili v Lyonu. Profesor in hči sta izstopila in našla čakajoče svoje znance. Mi pa smo odšli k vozniku, ki naj bi nas popeljal v Hôtel de Rôme v bližini Place Bellecour. Bilo je četrta na tri popoldne.

V. Lyon.

Ko smo se oddahnili, smo šli gledat veličastno mesto. Veličastno, brez pretiranja, saj šteje malone pol milijona ljudi, in je po številu prebivavcev, po obsegu in pomenu drugo mesto v Franciji.

Komu ni znano to obrtno mesto? V svilopreji presega Lyon vso Evropo. Priseljeni Italijani so zasnovali sviloprejo v tem mestu nekako v 15. veku. Tu je ta stroka vedno napredovala. Bistroumni možje so vedno izumili kaj novega. Jacquard je napravil l. 1802. posebne statve in ž njimi povzročil velikanski napredek. Dandanašnji štejejo blizu sto tisoč takih statev; tri sto tvornic daje zaslužka delavcem, ne le v tvornicah samih, ampak tudi doma. Za 380 milijonov frankov svile spredejo vsako leto v tem mestu. Koliko staneš, ničemurnost!

Lyon je tudi trdnjava prve vrste, seveda ne v starem pomenu, da bi bilo mesto okoljeno s trdnim, mogočnim ozidjem, kakor recimo Avignon, pač pa je utrjen ves grič, kjer stoji tudi slavna božjepotna cerkev, in vsa mestna okolica v okrožju 70 km.

Kdor hoče imeti natančen pojem o lyon-skem mestu, naj gre na omenjeni grič, kjer stoji cerkev Notre-Dame de Fourvières (de foro vetere). Pot je zložna in vodi od bregov Saône mimo utrdb in „Hospice de l'Antiquaille“ do obeh cerkvá. Za veliko cerkvijo je lep razgled na spodaj razprostirajoče se mesto. Dolgočasno je mesto brez vode, živahno in prikupno pa je, če ima reko, ki je deli ali vsaj obteka. Lyon ima kar dve reki, obe krasni. Saône se izliva v Rodan (Rhône) in napravlja ž njim nekak polotok ali jezik, ki je 5 km dolg in 600 do 900 m širok. Ves ta oddelek je zazidan in tvarja najlepši del mesta. Onstran Rodana proti vzhodu je oddelek Les Brotteaux, ves na novo sezidan s pravilnimi ravnimi cestami in lepimi palačami. Delavski oddelek se razteza proti jugu z imenom La Guillotiere. Rodan je v Lyonu širok okrog 200 m in nekoliko manj Saône. Spodnje kraje včasih poplavi.

Obnebe je zdravju ugodno, moti je le megla. Zaradi lepe lege na dveh plovnih rekah, na središču med morjem in kopno zemljo — je tu jako živahen promet.

Kdor gleda to ugodno lego, se nič ne čudi, da so se tu naselili že stari narodi. Rimljani so važnost kmalu spoznali in ustanovili svoje mesto in cesarsko palačo na mestu samostana de l'Antiquaille, kjer se je cesar Avgust dvakrat mudil s svojim dvorom. Tudi pozneje je mesto Lugdunum cvelo, zlasti v krščanski dobi. Kdo ne ve, da so se tu naselili že v 2. veku kristijani iz male Azije? Komu je neznan sv. Irenej, učenec sv. Polikarpa, ki je škofoval od l. 177. do 202? Mesto je prišlo l. 532. pod frankovsko oblast. Nekoliko časa samostojno je prišlo potem pod nemško, naposled pod francosko oblast. Ob francoskem prevratu se je Lyon nagibal nekoliko časa na stran upornikov, a l. 1793. se je uprl z Marseillom, Bordeauxom in drugimi mesti krvoločnim Jakobincem. Pa slabo so naleteli. Barrèr je razvnel s svojim govorom konvent takó, da je sklenil mesto ugonobiti. „Ime lyonsko se mora uničiti; imenujmo mesto: Ville affranchie, in na razvalinah zapišimo: „Lyon fit la guerre à la liberté, Lyon n'est plus!“ (Lyon se je boril proti svobodi, Lyona ni več.) Kellerman je dobil nalog, naj mesto zajame. Po dolgem, napornem upiranju se je udalo. Pričelo se je klanje. Kri dobrih meščanov je v potokih tekla. Pomorili so jih šest tisoč z giljotino ali pa s topovi. Po raznih izpremembah so celó Avstrijci zasedli mesto 26. sušca leta 1814. seveda le mimogredé. Uporov, medsebojnih prask, zlasti med ubožnimi delavci ni nikdar nedostajalo.

V Lyonu so lepi trgi in široke ulice. Poglej z griča dol in videl boš ulice ravne kakor črta, ki gredó na vse strani kakor žarki. Čez vode se vpenjajo mnogoštevilni mostovi; po gladini pa plavajo mali parniki, ki dajejo priliko, da se z malim drobižem lahko voziš skozi vse mesto.

Da si tolikega mesta ni mogoče ogledati v kratkem času, razume vsakdo. Morali smo se zadovoljiti z nekaterimi važnejšimi pred-

meti. Najprej smo obiskali katedralo svetega Ivana (St. Jean), ki je velika, na pol romanska, na pol gotska cerkev. Notranjščina je pretemna in nekoliko zanemarjena, dasi je oprava prav čedna in snažna. Romansko pročelje iz 11. veka je vrlo zanimivo. Stolpa sta ostala nedovršena. V cerkvi je videti več lepih barvnih oken. Na evangelijski strani v prečni ladiji se nahaja astronomska ura, ki jo je izdelal l. 1598. Nikolaj Lippius. Na desni in levi velikega oltarja se dviga po jeden križ v spomin, da sta se tu zjedini zahodna in vzhodna cerkev l. 1274. Ko bi bila ta jedinstvo ostala trajna, ne bi bila zgodovina balkanskih narodov takó tožna in njihova zemlja napojena s krvjo.

Na trgu pred cerkvijo stoji lep vodnjak iz belega marmorja in z bronasto skupino, predstavljajočo Jezusov krst. Ne daleč od tod je sodiška palača, katere pročelje ob saónskem bregu krasi 24 visokih korintskih stebrov. Ob tej palači vodi most čez reko na medvodje. Lepe visoke hiše, krasne izložbe pričajo o bogastvu.

In kako čedno izprehajališče sredi mesta je Place Bellecour! Tako je kakor ljubljanska zvezda, samo večje. Vsa drevesna debela so ovita, kar je nekam čudno videti. V tem novem oddelku znamenitostij ni bilo pričakovati, lepih hiš smo se pa bili že nagledali. Torej smo se obrnili čez Saóno nazaj in jo zavili na grič Fourvières. Ime nas spominja starega trga (foruma). Tu vidiš dve cerkvi. Prva je majhna starodavna cerkev in sloveča božja pot, temna, kakor vse romanske cerkve, pa vendar svetla, ker tu vedno gori nešteto darovanih, zaobljubljenih sveč. Po stenah visi vse polno podob, katere so darovali oni verniki, ki so si tu izprosili kako posebno milost.

Poleg te cerkvice se vzdiguje velikanska nova cerkev, vidna po vsem mestu, s štirimi stolpi. Ta cerkev, sezidana v posebnem renesanškem slogu, ki ga imenujejo novi bizantinski slog, še ni do cela dovršena. L. 1870. so se bližali Nemci Lyonu. Pobožni prebivavci so se zatekli k Materi Božji na griču in se zaobljubili, da bodo zidali njej

na čast krasno cerkev, če jim sovražnik prizanesse. Res se jim ni zgodilo nič hudega. Dve leti potem so pričeli zidati to cerkev. Čez 50 milijonov frankov (20 milijonov goldinarjev) je že stala in še ni popolnoma dogotovljena. Posvetili so jo l. 1896. Cerkev ima mogočno kripto. Čarobna je njena notranjščina. Kipi in zaglavki na stebrih so snežnobeli; portal in vhod iz kripte v ladijo sta iz rdečega porfirja, kropilna kamena sta iz rumenkastega, kot vosek se blestečega alabastra. Stebri so iz sinjega savojskega marmorja in ob portalu podstavi iz granita. Vse je lepo in čudovito, moliti pa nisem mogel, ker mi je bil duh zbežan v tej mogočni raznoterosti.

Blizu cerkve je stolp po Eiffelovem ponarejen, odkoder je lep razgled po mestu.

Na poti v mestu navzdol smo si še ogledali cerkvi sv. Ireneja in sv. Martina. Prva cerkev je posvečena imenitnemu mučencu in škofu, ki je 24 let vodil katoliško cerkev v Lyonu. Ta cerkev ima še staro kripto iz petega veka, in zunaj cerkve še drugo iz desetega veka. Krog cerkve je prazen prostor; na jedni strani, ob prezbiteriju, je Kalvarija. S tega prostora je lep razgled.

Cerkev sv. Martina štejejo za najstarejšo lyonsko cerkev.

Drugo jutro smo maševali v stolni cerkvi sv. Ivana. Zanimal nas je lep red, ki vlada v zakristiji. Kakor sploh po Francoskem tudi tukaj pripravi cerkvenik mašno opravo, potem se mašnik sam odene. Strežnik čaka ob vratih oblečen v črn talarček in bel superpelicej. Ko se mu približaš, gre pred teboj, prinese knjigo, prižge sveči in gre molit nastopne molitve. Prav vspodbudno se ti strežniki vedó. Ko ponudi vrček, ga ob robu poljubi. Maševali smo precej, ko smo prišli na vrsto, torej zgodaj. Zato mi je pred mašo prinesel strežnik še malo hostijo, češ naj ga obhajam med mašo. Ti strežniki so nam prav ugajali. Nekdo nam je povedal, da so iz malega semenišča dijaki, ki se vrsté pri sv. mašah. Umestno se nam je zdelo tudi, da imajo v zakristiji pušico za odškodnino in sicer kar določen znesek 50 centimov.

Lyonci imajo tudi svoje katoliško vseučilišče, česar mi v vsej Avstriji nimamo.

VI. V Provenci.

Posloviti se je bilo treba od lepega mesta in pohiteti proti jugu. Prenočiti smo že hoteli ob Sredozemskem morju v Ceteu. Kolika daljava! Koliko slovitih mest smo morali pustiti za sabo, — obiskati jih nismo utegnili!

Začela se je pokrajina, ki je vsakemu gimnazijcu dobro znana iz Caesarjevih spisov. Še bolj zanimivi so ti kraji v cerkveni zgodovini.

Najprej smo srečali mesto Vienne, ki je bilo nekdanje glavno mesto Allobrogov in pozneje Galije Vienenske. Tu je bil tudi petnajsti vesoljni cerkveni zbor. V mestu so še ohranjene rimske zidine in v muzeju hranijo mnogo starin. Cerkevni zgodovinar Evzebij pripoveduje, da se je tu usmrtil Poncij Pilat, ki so ga iz Judeje pregnali v Vienno. Čez 100 km daleč od Lyona smo dospeli do Valencije (Valence), tudi še iz rimske dobe znanega mesta. Tu je umrl papež-trpin Pij VI. l. 1799. Zopet 100 km dalje, in prikaže se mesto Orange, stari Arausio, ki ima zlasti dve rimski znamenitosti: slavolok iz II. veka in jako dobro ohranjeno gledališče. Nekoliko popravljeno gledališče vporabljajo še sedaj za predstave. V tem mestu so bile imenitne sinode, zlasti je znana druga zoper Semipelagijane l. 529.

Tu se pričinja prav južno nebo in oni veter, ki je znan z imenom 'mistral'. Za te kraje je zelo suh in nadležen. Iz daljave kipi ondi najvišja gora Mont Ventoux (1912 m), s katere je daleč segajoč razgled. Pokrajina se ravní. V Provenci smo.

Meje te pokrajine niso bile vselej jednake, ampak so se izpreminjale v teku časa radi političnih razmer. Ime svoje ima od latinske besede „provincia“, od nekdanje rimske pokrajine. Dežela je rodovitna, ravnine ozelené zgodaj pomladi. Tu raste žito in trtje; ondi se vrsté murve za sviloprejo, kostanji, oljke, mandoli, fige, citrone in oranže. Po leti pa tu ni prijetno in tudi ne lepó. Vsaj mi o

tej krasoti nismo mnogo videli. Ob železnici je bilo, kamor oko seže, samo trtje, lepo zeleno brez kolcev, nizko ob tleh rastoče. Vse drugo je bilo obžgano, opaljeno od vročih solnčnih žarkov, pusto; le sem in tje je videti kaka gola, rdečkasta skala.

Pekoče solnce, hudi vetrovi in radi teh brezdežno poletje, soparno in prašno ozračje, nam ne prijajo. Lepo pa je tu pomladi in jeseni. Ni se torej čuditi, če je v tej deželi, prirodno bogati in milega podnebja, pričelo cvesti zgodaj pesništvo.

Komu niso znani iz slovstvene zgodovine provençalski trubadurji? Na Španskem so se vojskovali neprenehoma domačini z Mavri. Kakor so ti boji vplivali na špansko slovstvo, prav tako tudi na sosede v Provenci. Ti so se naučili od arabskih pesnikov zlagati pesmi, seveda po svojih lastnostih. Prepevali so večinoma lirske pesmi, ljubezenske sanje, vesele in žalostne jutranjice in večernice, balade, sonete, hvalnice in zbadljive kitice. Ljudje so jih imenovali pesnike ali izumnike — trubadúrje (trovare = najti, izumiti). Taki pevci so bili večinoma ubožnejši vitezi, pa tudi včasih bogatini. Hodili so od gradú do gradú ter razveseljevali bogate grajščake. Njih slava se je širila in vzbudila nemške Minnesängerje. Tako je bilo tu od najstarejšega do trinajstega veka, ko je še vladalo južno provençalsko narečje, ki se govori po vsem južnem Francoskem in deloma tudi po severnem Španskem. Ko pa je severna francoščina nadvladala, se je slovstvo izključno te poprijelo. Nastali so tu žalostni verski prepiri z Albižani, proti katerim se je največ trudil sv. Dominik. Življenje se je polagoma do cela izpremenilo. Vitezi so zapustili svoje utrjene gradove, sedaj zró razpale podrtine žalostno v doline, kjer procvita novo življenje.

V jednom mestu smo se vendar-le hoteli ustaviti: v slavnoznanem Avignonu, ki je prizadel katoliški cerkvi toliko bridkosti in škode.

Od postaje prideš kmalu do utrjenega mesta. Avignon, ki šteje ok. 40.000 ljudij, obkoljuje lepo s stolpi okrašeno ozidje.

Glavna cesta od postaje do sredine mesta, do gradú, je široka in snažna. Druge ulice so ozke, kar je umevno, če pomislimo, da smo v trdnjavi. Ob straneh te široke ceste so lepe hiše, največ gostilne in trgovske izložbe. Pred gostilnami po južni navadi sedé zunaj v senci gostje pri mizah in pijejo svoj absint.

Mnogo časa nismo imeli na razpolago, zato smo hiteli naprej proti papeškemu gradu. Na 60 m visokem skalnem griču stoji grad, kjer so stolovali papeži ok. 70 let. Res, to je grad ali trdnjava, prijetno stanovanje pa ni. Temno, mogočno, s stolpi zavarovano poslopje z malo okni ne napravlja ugodnega vtiska. Pred glavnim vhodom je več vojakov na straži; kaj to pomenja? Vojašnica je za pehoto. To poslopje so papeži sezidali od l. 1336 do 1364.

Pa kako so prišli papeži semkaj? Vsled političnih spletk francoskega kralja Filipa IV. S svojim vplivom je dosegel, da je bil izvoljen za papeža bordoški nadškof Bertrand. Ta se je dal kot papež Klemen V. pogovoriti, da se je stalno naselil v Avignonu, zapustivši starodavni Rim. Od l. 1309 do 1376. so papeži vladali tu. To dobo radi približnih sedemdeset let radi primerjamo z babilonsko sužnostjo judovskega ljudstva in imenujemo papeško babilonsko sužnost. Vesoljni cerkvi to ni ugajalo. Dobro misleči kristijani so papežem svetovali, naj se vrnejo. Petrarca sam je bival tu več let, pa se ni mogel navdušiti za Avignon. Dvakrat je v spevih prosil papeža, naj se vrne.

Papež Klemen VI. je kupil l. 1348. za 80.000 zlatov vso grofijo avignonsko, in Inocent VI. (1352 — 1362) je dal mesto utrditi: zidovje je 2 m široko. Vsakih dobrih sto metrov je na zidu stolp. Ves zid meri 4800 m daljave.

Neprenehoma so Rimci prosili papeža, naj se vrne v Rim. Urban V. se je res napolil; ko je pa zagledal zapuščeno in razdejano mesto, se je vrnil v Avignon. Šele Gregor XI. se je v začetku l. 1377. nastanil v Rimu. Njegovi nasledniki so tu ostali. Francozi so pa kljub temu volili v Avignonu naslednika. Nastal je zaradi tega v cerkvi po-

guben razpor, ki se je končal šele l. 1417. — Hudo je tu divjal francoski prevrat. Meščane so morili, cerkve in samostane razdirali. L. 1797. je papež v Tolentinskem miru odstopil Avignon Francozom.

Poleg gradú je stolnica N. Lj. Gospe. Portal je morda rimski slavolok. Cerkev je romanska in silno temna. Freske Simona Martinija (1337) so obledele, le ob vhodu se še vidijo. V apsi so podobe sedmerih papežev, ki so vladali v Avignonu. Tu se nahaja grob papeža Janeza XXII. in Benedikta XII. Na levi velikega oltarja je marmornat stol, kjer so sedeli papeži pri slovesnih mašah. Lavra, katere slavo je popeval Petrarca, je v tem mestu umrla l. 1348. ob črni kugi. Pokopali so jo v frančiškanski cerkvi. Ko so podrli to cerkev, so prenesli grobni kamen v stolnico. Otožno je v tej mračni cerkvi, kamorkoli pogledaš. Čudno, da so tu mogli papeži vstrajati toliko časa.

Zunaj na vrtu je lep razgled po okolici. Globoko pod teboj teče Rodan. Čezenj se vspenja sedaj nov krasen most. Nekoliko dalje opaziš ostanke zidanega mostú s kapelico sv. Benezeta, ki je dal povod, da so zidali most tisti čas (1177 — 1188), ko se nihče ni drznil kaj takega misliti. Spomin tega svetnika praznujejo vsako leto 14. mal. travna z veliko slovesnostjo.

Prijeten vonj se širi na vrtu na okrog. Silna vročina stiska sokove iz raznih dreves, zlasti iz borovcev, cipres in oleandrov, ki tu pod milim nebom krasno rasto in bujno cvetó. Poleg teh je še mnogo oljk, tuj, platan, jagedov in vinskih trt. Tu bi še bilo prijetno, ko bi ne bilo tako neznosno vroče. Le sem in tje popiše mala sapica, da si oddahneš.

Sploh podnebje avignonsko ni kaj ugodno. Vreme se silno izpreminja. Pozimi je včasih hud mraz, poleti huda vročina. Brez vetrov ni skoro nikdar, in dobro, da so, zakaj ti odnašajo strupene pline, ki puhté iz močvirnih tal. Tu velja pregovor: Avenio ventosa, sine vento venenosa, cum vento fastidiosa. (Avignon je [po navadi] vetern, brez vetra strupen, ob vetru nadležen.)

V otožne misli zatopljeni smo šli s tega zgodovinskega kraja. Po mestu smo si hoteli ogledati cerkve. Bile so zaprte, ali pa ne služijo več v bogoslužne namene — ponížane v skladišča. Razven tega vidiš še več stvari, kažočių, da je dospela profanacija

cerkvá do vrhunca. Potopisci trdijo, da so prebivavci pobožni katoličani. Mogoče, a oni, ki vodijo mesto, premalo skrbé za svoje nekđaj brez dvoma prav čedne cerkve. V novejšem času se v mestu razvija svilna obrt.

(Dalje.)

Socijalni pomenki.

(Piše dr. Ivan Ev. Krek.)

(Dalje.)

Eisenaški shod je opozoril avstrijsko vlado na komuniško gibanje med delavci. Pričel se je policijski boj proti njemu, in do mala vsa socijalska organizacija se je na videz kmalu udušila; za nekaj let — ob cvetu liberalnega gospodstva v naši državi, — se je pa iznova pokazala v nekoliko drugačni obliki, toda s svojo staro smerjo. —

Dunajska kontrolna komisija je ostala na papirju, kakor sploh večinoma vse, kar se je sklenilo pri shodu. „Das demokratische Wochenblatt“, ki je pa od 1. vinotoka dalje izhajal dvakrat na teden, je dobil nekaj več naročnikov in se je tem lože prepiral s Schweitzerjevo stranko. Od eisenaškega (1869) do gotskega shoda (1875) sta se stranki v javnosti imenovali Eisenachovci in Lassalleovci.

Lassalleovci so dober mesec po porazu v Eisenachu splavali iz nova na površje. Povod jim je dalo zborovanje internacionale v Baselu (5.—12. kimovca). Tam se je namreč sklenilo (s 54 glasovi med 78), da ima družba pravico izpremeniti zemljišče v skupno last, in da je za družbo taka izprememba potrebna.

Po nemškem jih je mnogo vzburlil ta sklep. Liebknecht, ki je vedno pomežikaval z radikalnejšimi liberalci, ni maral javno priznavati baselskih sklepov. Listi njegove stranke se niso izjavili v tem oziru na nobeno stran. Tako je hotel. Schweitzer je pa postopal drugače. Brž je s celo svojo stranko

javno sprejel vse, kar se je sklenilo v Baselu in z vso silo se je vrgel proti Liebknecht-Bebelovi „socijalno-demokraški delavski stranki“. Ponosno je poudarjal, da je splošno nemško delavsko društvo najboljšje organizovana, pa tudi načelno najrazboritejša delavska stranka.

Toda Schweitzer se ni dolgo ponašal. Začetkom l. 1870. je razpadlo njegovo društvo v tri razne stranke. Odcepili so se namreč od njega pristaši grofice Hatzfeldove, ki je hotela pri Lassalleovcih imeti vedno prvo besedo in se je v vse vtikala. Ker se je Schweitzer ž njo sprl, je začela organizovati delavce na svoje. Nekaj jih je dobila. V Halli so imeli svoj prvi veliki shod, ki je bil pomenljiv samo zaradi zabavljanja proti drugim delavskim strankam. — Vrh tega so se pa tudi bavarski pristaši ločili od nemškega delavskega društva.

V Augsburgu so bili namreč začeli izdati svoj list „Der Proletarier“, ki se je precej krepko razširil. To ni bilo Schweitzerju všeč, ki je hotel imeti za vse samo svoj list „Der Socialdemokrat“. Ker je napadel augsburške sodruge in zahteval od njih, naj ustavijo list, so mu obrnili hrbet in se organizovali sami zase. Tako so srečno nemški socijalski delavci razpadli na štiri stranke: Eisenachovce in tri panoge Lassalleovcev.

Vmes je prišla nemško-francoska vojska. Za nekaj časa je obmolnilo vse drugo. Socijalni demokratje so se jedini protivili ti

V Lourdes.

(Piše V. Steska.)

(Dalje.)

VII. Od Avignona do Lourdesa.

Deset minut pred tremi smo oddrdrali naprej.

Lepa in znamenita mesta ležé ob progi: Tarascon, Nîmes, po muškatovcu imenitni Lunel, Montpellier in druga. Ustaviti se nismo mogli. Radi bi bili skočili še v Marseille, pa čas je hitel naprej in ž njim tudi mi. Ob osmih zvečer smo prišli v Cette ob Sredozemskem morju.

Cette je za Marseilleom največje in najbogatejše francosko pristanišče ob Sredozemskem morju in trdnjava tretje vrste. Za kralja Ludovika XIV. je uredil pristanišče slavní zemljemerec Riquet, ki je zgradil tudi „Canal du Midi“ (južni prekop) in zvezal Atlanško morje s Sredozemskim 1. 1666. Francozom torej ni treba pluti krog Španije preko Gibraltarske ožine. Mesto je toliko kakor Ljubljana. Tu tešejo tudi nove ladije. Silne množice rib nalové ribiči od 1. malega srpana do 1. sušca. Vsako leto ulové štiriindvajset tisoč stotov morskih rib, sedem tisoč stotov jegulj, zajamejo petinštirideset tisoč školjk in petnajst tisoč vodnih tic. V solinah se dobiva svetlobela okusna sol. Najbolj znano pa je mesto radi vin, ki se tu — ne pridelujejo, ampak — izdelujejo. Iz najboljših francoskih in španskih vin narejajo tu s pomočjo alkohola najfinejša vina, ki se po svetu prodajajo kot jeres, madejra, ciper, port in šampanjec.

Podnebje je tu seveda primorsko. Koliko komarjev me je po noči opikalo, ne vem povedati. Spominjam se le, da vsled vročine in pikov ni bilo mogoče spati. Zjutraj smo šli v cerkev sv. Jožefa. Ta je nova zgradba in ima tri podolžne ladije. Strop je raven in zvršetek presbiterija tudi. Všeč mi je bil ta novi zlog. Najugodnejša je snaga in red, ki

tu vlada. Ob stenah sem zazrl kopijo Füh-richovega križevega pota. Nekaj posebnega sem tu videl. V zakristiji je gorela lučica. Zanja se nisem zmenil. Pride pa duhovnik, poklekne proti lučici, se opravi, odpre vratca jeklene omarice, vzame sv. R. Telo in s cerkovnikom odide. Kam? V cerkev, da spravi sv. R. Telo v tabernakel. Gotovo se je zgodilo kdaj kako svetoskrunstvo, in od tedaj tako pazijo na sv. zakrament.

Ko smo po mestu hodili, so se nam ljudje smejali radi noše. Francoski kakor tudi laški duhovniki hodijo vedno v talarju. Posnemali smo jih tudi mi. A naši klobuki, dasi onim podobni, so nas izdali, da smo tujci; poleg tega smo nosili navadne čevlje s širokimi hlačami. Vse to je preproste ljudi nagibalo k smehu. Toda v tem smehu ni bilo nič hudomušnega ali razžaljivega, ampak je prihajal prav iz srca; radi tega smo jim privoščili to nedolžno veselje prav drage volje.

Dolga pot je od Cetea do Lourdesa, a priti smo hoteli še tisti dan do svojega namena. Zasedli smo vlak, ki je odrinil proti zahodu. Vozili smo se ob morju, potem ob južnem prekopu, po lepih ravninah med trto in koruzo proti Pirenejam. Kmalu so bila za nami mesta Béziers in Narbonne. Tu se cepi železnica. Jedna proga vodi na Špansko, druga pod Pirenejami proti Atlanškemu morju. Krog Carcassonnea smo zagledali Pireneje. Vedno bolj smo se jim bližali. Zanimali so nas tudi mlini na sapo, katerih smo skozi okno mnogo prav blizu zazrli. Uvideli smo pa tudi, da za Don-Quixota ni bila malenkost boriti se proti takim velikanom. Ali bi ne bilo mogoče tudi pri nas na vetrnih krajih postaviti takih mlinov? Kolikokrat stokajo mlinarji, da je voda prevelika ali preplitka: veter bi pa pomagal kmetu pogostoma iz zadrege.

Urno smo se vozili dalje. Kakó radi bi izstopili v Toulouseu, v tem znameniten mestu, ki šteje 150.000 prebivavcev, kjer je zborovalo dvanajst pomenljivih sinod, kjer je bilo nekdanj osemdeset cerkva, da je mesto res zaslužilo priimek „Rim ob Garoni“! Najrajši bi si bili ogledali najlepšo romansko cerkev sv. Saturnina in spoznali kraje, kjer se je boril sv. Dominik za sv. vero in širil rožni venec na vse strani. Žal, da nismo utegnili.

Naprej! Vedno bliže smo goram. Že se vozimo ob njih podnožju. Vse drugače so te gore od naših planin. Tu je videti vse zeleno; snežnikov poleti ne opaziš. Vrhovi niso rtasti ali zaokroženi, ampak nekako raztrgani in proti jedni strani viseči. Res, močna trdnjava so Pireneje Špancev in Francozov. In kaj se godi ondi za gorami?

Dasi smo se vozili pod Pirenejami, je bila vendar vročina neznosna. Ves dan v razbeljenem kupeju sedeti res ni nič prijetnega. Poleg tega so se potniki množili, vedno bolj so se polnili vozovi. V Tarbesu smo se morali presesti v druge vozove; pa le s silo smo prišli zopet na vlak. Silna gneča je namreč nastala. Na stotine ljudij je že čakalo. Vozovi so bili hipoma napolnjeni. In kam z drugimi potniki? Vajeni so železnični uslužbenci te prikazni. Urno so se zasukali, tirali vozove z drugih tirov in jih priklapljali našemu vlaku. Pa še v trenutku, ko se je voz jel premikati, so se spenjali potniki v vozove, da ne bi zaostali. Neradi sicer, a prisiljeni smo prišli med gnečo in si z naskokom prisvojili malce prostora v vozu. Sedeli smo natlačeni v vozu kakor slaniki, kar ni bilo prijetno v tej soparici. Tolažila nas je seveda misel, da smo romarji in da težava ne bo trajala dolgo.

Še nekaj postaj je manjkalo do Lourdesa. Tu nekdo izstopi, v voz pa pride vojaški oblečen človek. Sede prav k nam Slovincem. Pogovarjali smo se tedaj, v katerem hotelu naj se nastanimo. Vojak opazi, da smo tujci. Ko si drug drugemu ponujamo imenik raznih gostiln v Lourdesu, češ kaj naj si izberemo, poprosi za listek. Kar je

želel, je dosegel. Prijazno se ponudi, da nas vse štiri sprejme v svoji pristavi in z vsem potrebnim preskrbi, če mu plačamo sedem frankov na dan za osebo. Sprejeli smo z veseljem ta predlog, vsaj nismo imeli več skrbi.

VIII. Lourdes.

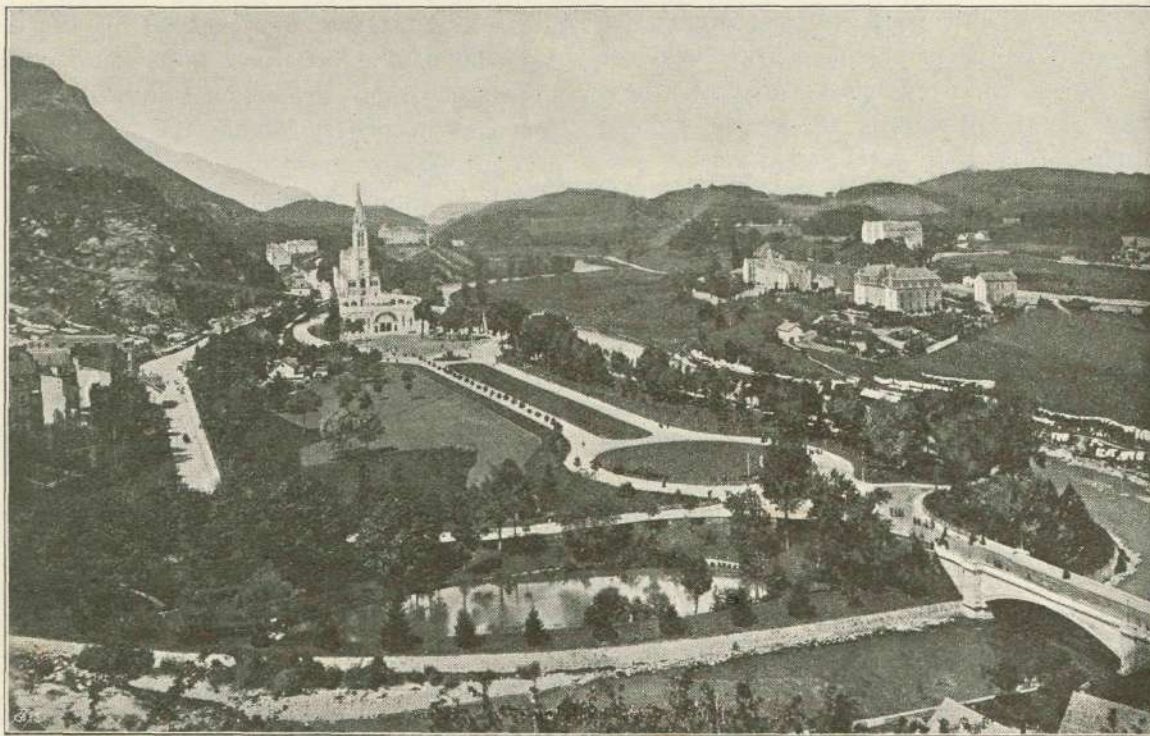
Prišli smo v Lourdes. Nemirno gibanje se je pričelo, pa ne kakor v velikih mestih, tisto glasno in hrupno, marveč nekako umerjeno, saj je vsakdo čutil, da je došel do onega kraja, kamor je hrepenel. Prijazni naš gospodar nam je kazal pot, mi pa smo mirno stopali za njim. Pri hišnih vratih so stali domačini in prijazno vabili, da bi si najeli pri njih stanovanje. Ob desni in levi smo gledali lepe, nove hiše, pristave, gostilne, hotele, znamenje, da prihaja mnogo tujcev v ta kraj.

Ustavimo se pred dvonadstropno hišo, nekoliko odmaknjeno od ceste, z vrtom na strani. „Tu, prosim, gospodje“, pokaže gospodar. Pristava je imela napis: Villa Jésus-Marie. Dobro, če smo pod takim varstvom, se nam ne bo hudo godilo.

Radi bi bili takoj odšli k jami, pa nismo mogli. Najprej se je bilo treba umiti. Ves dan smo se vozili z urnim vlakom v neznosni vročini. Okno je moralo biti odprto, da smo vsaj dihali. Koliko se nabere na taki poti dima in prahu, si lahko misliš, cenjeni bravec. Umiti pa se ni lahko v teh razmerah. Saje se držé polti, da jih ni z lepa odpraviti. Sama voda nikakor ne zadostuje, priti mora na pomoč milo ali pa gorka voda. Kakó prav ti hodi milo, če si se preskrbel ž njim! Da je tudi ščet imela dovolj opraviti, je prav verjetno. Ko smo se še seznanili s pridelki gospodarjeve kuhinje in s prijetno kapljico, izvirajočo v njegovi kleti, smo šli k jami. Solnce je bilo že zašlo, vendar je bilo še svetlo. Urno smo šli po širokih ulicah. Pred seboj zagledamo cerkev, a ta ne more biti prava, saj nima one znane podobe. In res ni bila romarska, ampak je bila župnijska cerkev. Mnogo ljudij je šlo pred nami, in ti so nam kazali pot. Za njimi

jo mahnelo tudi mi in kmalu zagledamo na skali visoko in lepo gotsko cerkev, prav tako, kakor jo vidimo na slikah. Urneje nam je plalo srce. Šli smo čez most preko Gava, in po lepó izpeljanih potih proti cerkvi. Nismo se menili za šumeče gavske valove, ne za lepo okolico, ne za slikovito ozadje pirenejskih gorá. Ljudje pred nami so se po stezicah porazgubili. Kam prav za prav, nismo vedeli. Hiteli smo proti cerkvi. Kmalu smo stali pred spodnjo cerkvijo. Zaprta!

Kako to, saj je še-le pol osmih in po vrhu soboto zvečer? Pri nas se cerkve zapirajo pozneje. Gremo k drugi cerkvi na vrhu skale. Pot vodi po cestovodu, ali mostu podobnih obokih, ki se vpenjajo od ravnice do cerkve na skali. Ti oboki so sezidani iz samega kamenja. Na vrhu smo pred cerkvijo, daleč okoli vidno! Vrata so — zaprta! Čudno, kake navade imajo tu? Bog ve, kdaj odpirajo cerkve zjutraj? Vprašajmo! Spodaj pred cerkvijo, na širokem prostoru, so se

Lourdes.

izprehajali štirje duhovniki. Videlo se je, da so domačini. Tem se pridružimo in vprašamo, kdaj bi mogli drugi dan maševati. „Od petih dalje v kripti in v obeh cerkvah. Pri jami smejo maševati le voditelji romarskih vlakov.“ Razgovarjali smo se francoski. Jeden med njimi je znal tudi nemški. Ta nas je pričel izpraševati, od kod smo. Mislil je, da smo Nemci iz Strassburga, ki so isti dan prišli v Lourdes. Izvedeli smo torej, kar smo želeli. Toda, kje je jama? Spodaj je ni, zgoraj je ni! Drugo jutro jo bomo že našli. Sedaj

se itak že mrači. Šli smo navzdol in potem ob levici po lepi poti na grič, na Kalvarijo. Ker nismo mogli pri jami opraviti svojih molitev, smo molili gredé navkreber. Zazvonilo je v župni cerkvi Ave Marijo.

Shladilo se je nekoliko. Prijeten vonj se je razprostiral od črnega lesovja na griču. Spodaj je šumel bežni Gav. Prijetna je ta okolica, ta planinski kraj. Kakó domačega sem se čutil tu, kjer me je vse spominjalo lepih let, katere sem preživel tudi v planinskem mestu, v Kamniku. Po mojem mnenju

je Kamnik še lepši. Na jugu se razprostira veličastna ravnina, obdelano polje, na severu kipé proti nebu manjše in večje gore, za vsemi pa plešasti, pogostoma snežnobeli vrhovi kamniških planin. Vendar je Lourdes podoben Kamniku. Na severni strani so ravnine, na južni pa hribi in visoke gore, le da te planine po mojem okusu nimajo one veličastnosti kakor naše skalovite planine. Gav je planinska reka, ki teče šumeče po belém produ prav kakor Bistrica. Na Kamnik gledajo stari gradovi ali boljše razvaline, na Lourdes tudi. Le mesto kamniško se je bolj naravno razvijalo, lourško je mahoma zrastle. Pred štiridesetimi leti je bilo zapuščeno gorsko selo, sedaj pa hodi po njegovih ulicah vsa Evropa, in vozijo se bogati Španci kar s štirimi čilimi konjiči v urnem diru med visokimi hôteli in raznimi izložbami.

Krog cerkve pa je mir. Nihče te ne moti. Tu je le prosta narava.

Prišli smo s Kalvarije in mislili kreniti že proti domu, ker se je že do dobra zmračilo. Pa čuj, iz dalje petje! Kdo poje? Kje? Premišljevali smo, odkod to večerno, ubrano petje. V cerkvi menda ne pojó, saj je zaprta. Morda redovniki sami pojó svojo večerno molitev? Ni verjetno, sicer bi bila cerkev dostopna. Dolgo ni bilo treba preresetavati tega vprašanja. Izza velike cerkve, bazilike, zapazimo luči. Jedno, dve, deset, sto, kdo bi jih preštel? Sprevod je. Idimo bliže! Lučice se premikajo navzdol kakor valovi. Poslušaj petje! Najprej se oglasi nekoliko pevcev pojočih pesem o lurških dogodkih, za njimi pa se oglašé vsi v mogočni pozdrav: Ave Maria!

Pridružili smo se nehoté sprevodu, ki je nadaljeval isto pesem. Napev je sam na sebi nekako vesel, poje se lahko, zlasti hodé prav primerno. A če pesem poje tolika množica v temni noči, ko drugega ne vidiš nego premikajoče in drugo v drugo izlivajoče se lučice, če se ozreš na portal velike cerkve in opaziš ondi krog in krog trojno vrsto električnih žarnic, ki sipljejo belo, zeleno in rdečo luč, če misliš nadalje: glej, vse to velja nebeški kraljici Mariji: ne vprašuj,

cenjeni bravec, kaj se godi v gledavčevem srcu. Nehoté te vse to prevzame, da pogledaš proti nebu in vzdihneš iz dna duše: Ave Maria!

Napev smo si takoj zapomnili in čvrsto prilagali pojočim romarjem. Nekatere ljudi moti naglas: avé; a kdor pomisli, da je pesem francoska in pozná francoski naglas, tega pač ne moti, če Francozi tudi v latinskih besedah poudarjajo kaj po svoje. Da se vsakdo lahko prepriča o kakovosti napeva, ga podajam tu z besedilom:

Po - zdrav-lja te an - gel z

ne - be-ških vi - šin. In kli - če ti

člo-vek iz solz-nih do - lin: A-

ve, a - ve, a - ve Ma-ri-

a, a - ve, a - ve, a-

ve Ma-ri - ja.

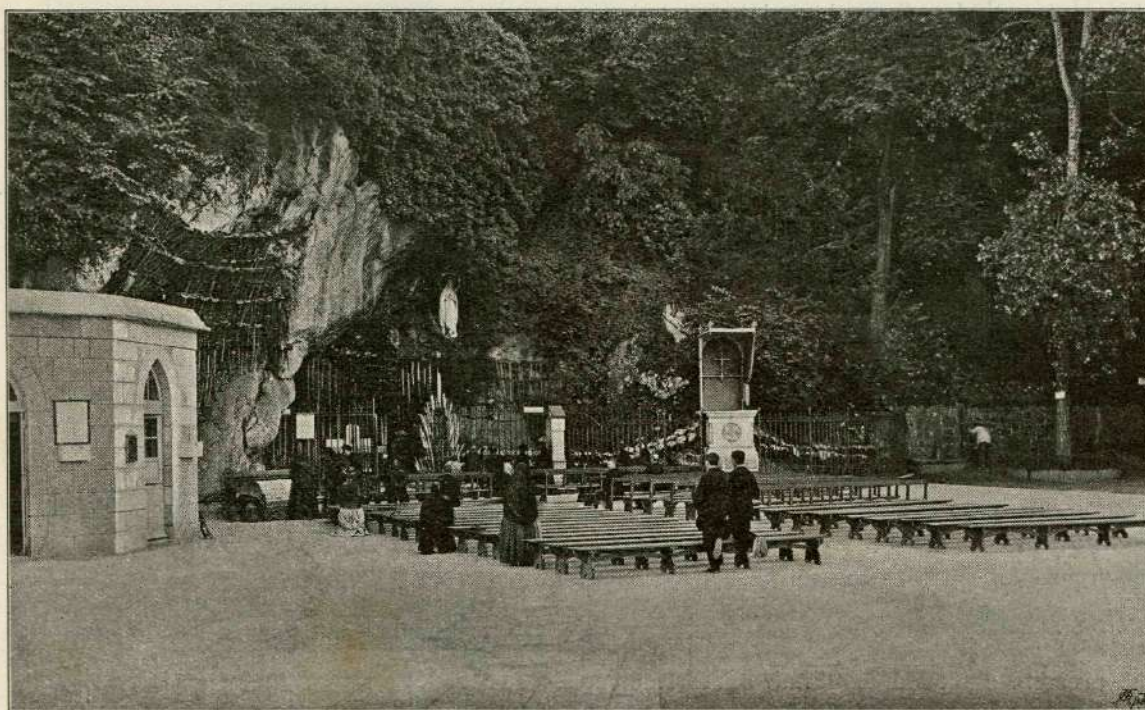
Sprevod se je pomikal od evangelijske strani velike cerkve navzdol, potem po ravnini okrog razsvetljenega kipa Matere Božje nazaj proti cerkvi. Ko smo se povrnili do cerkve, smo zapeli še zahvalno pesem.

Vodnik nemških romarjev je povedal dnevni red prihodnjega dne, ugasil luč in odšel. Tudi drugi smo isto storili. Kmalu je bilo zopet temno. Tudi na cerkvenem portalu so ugašali luči, le na nebu so se še

iskrile nebeške zvezdice, ki nikdar ne menjajo poveličevati slave božje.

Prišli smo domov veseleč se, da smo bili precej prvi večer priča tako lepe slovesnosti in tako ganljive razsvetljave. Ni bilo še posebno pozno, zato smo šli nekoliko na pomol zraven svojih sob in zapeli nekaj slovenskih Marijinih pesmij, seveda pianissimo, da nismo motili nikogar. Za drugi dan smo se zmenili, naj gre vsakdo k jami, kadar mu drago.

Ko opravim zjutraj duhovne molitve, hitim k jami. Bilo je ob šestih. Solnce je prijazno sijalo; vroče še ni bilo. Nedelja je bila, dan pred Velikim Šmarnom. Od vseh strani so se ljudje shajali. Sedaj mi jama ne odide. Stopim za njimi. Mimo cestovoda in pod cerkvijo ob gavskem bregu gremo naprej. Tu zagledam bolj nizko poslopje ob levici z napisom „Piscines“ (kopeli). Ne more biti daleč, govorim sam sebi. Poleg kopelij zagledam vodotoče, menda dvajset pip, iz ka-

Jama Matere Božje v Lourdesu.

terih voda teče, če na vrhu pritisneš; potem poslopje, kjer prodajejo sveče; no naposled — jama.

Mnogo ljudij se je že zbralo tu. Nekateri so stali na kamenitem tlaku pred jama, drugi klečali ali pa tudi sedeli na klopeh, katerih je več vrst pred jama. Na velikem svečniku stožčeve oblike ob jami je gorelo sila sveč. Na oltarju v jami so pripravili za sv. mašo ob pol sedmih.

Najprej sem hotel sam maševati, da bom potem prosto razpolagal s časom. Zato se nisem mudil dolgo ob jami, ampak odšel v

baziliko. Mnogo ljudij je že bilo v cerkvi; vse kapele so bile polne. Romarji so čakali, da bi prišli na vrsto pri izpovednici. Zavijem jo v zakristijo. Mimogredé sem opazil, da že mašujejo pri vseh oltarjih. V zakristiji vprašam cerkovnika, ali lahko pristopim. Domačemu duhovniku, ki je prišel tedaj v zakristijo, pokažem celebret ali škofovo priporočilo. Namigne mi, naj nekoliko počakam. Ko sem opravljal pripravljalne molitve za sv. mašo, prišlo je več duhovnikov v zakristijo, a nihče ne oblečen v mašno opravo. Opazil sem, da so prihajali od daritve

svete maše in so pustili mašno obleko na oltarju, le naramnico prinašajo v zakristijo nazaj. Ko pride strežnik, dá mi cerkvenik hostijo, naramnico sem sam vzel, in tako sva odšla s strežnikom. Za velikim oltarjem prideva do pristopnega oltarja. Strežnik prinese mašno knjigo, pripravi vino in vodo, sveče so že gorele, sam se opravi, in sveta daritev se prične. Zvončka strežnik pri stranskih oltarjih nima, ker bi motil pobožne molilce. Pomisli, v cerkvi je šestnajst oltarjev, pri vseh se mašuje: koliko zvonkljanja in cingljanja bi bilo, ko bi povsod zvonili! Zato zvoné jedino-le pri velikem oltarju. Ko mašnik dovrši sv. mašo, odloži mašno oblačilo na oltar, s seboj vzame samo naramnico in odide v zakristijo. Marsikomu se to čudno zdi, pa je umevno. V Lourdesu lahko isti čas mašuje štirideset mašnikov. Ko bi se vsi opravljali v zakristiji, kolika bi morala biti zakristija, koliko cerkvenikov! Sedaj pa jeden sam cerkvenik v zakristiji vse opravi, saj zjutraj nima drugega dela, kakor da sedi pri dveh steklenih sodčkih in nataka v vrčke vino in vodo. Strežniki raznesó vrčke potem po vsej cerkvi.

Po maši si ogledam cerkev le po vrhu, češ zato je dovolj časa popoldne. Sedaj nazaj k jami! Sv. daritev je bilo ondi že minula. Ljudij je bilo vendar še vse polno. Najprej si ogledam jamo od daleč. Lep prostor je med jamo in Gavom. Ob skalovju sta dve jami ali votlini. Prva je tik tal, druga na desno kakih pet metrov visoko. V pritlični votlini stoji oltarček. Pred njim je ograja, le na obeh straneh je prost vhod; za oltarjem je toliko prostora, da se lahko hodi! Romarji kupujejo sveče v hišici poleg jame, jih prižigajo in gredé krog oltarja darujejo. Natikajo jih sami na veliki svečnik ali pa jih izročé strežniku, da potrebno ukrene. Vsa jama je očrnela in sajasta od samih sveč.

V drugi, visoki votlini stoji marmornat kip v naravni velikosti, predstavljajoč Mater Božjo brez madeža spočeto. Krog glave ima sij, v katerem se srebrne črke ob najmanjšem vetriču lahko sučejo krog svoje osi. To

je oni slavnoznani kraj, kjer se je nebeška prikazen prijavila Bernardki.

Ker tu pri jami večkrat pridigujejo, je pripravljena lepa marmornata prižnica na desnici.

Posebno pozornost vzbuja na levici neštivilno bergel, katere so ozdravljeni pustili tu v hvaležen spomin.

Vedno je bilo vse polno ljudij. Prihajali so in odhajali. Navadno so najprej šli krog oltarja darovat svečo in potem so poklekali in molili. Res, videlo se jim je, da molijo iz polne duše. Ustnice se komaj vidno premikajo. Oči povzdigujejo k Marijini podobi. Roke stezajo in molijo z razprostrtimi rokami, potem jih sklenejo, in jagoda za jagodo zdrkuje na molku dalje. Dolgo molijo.

Predno odidejo, poljublajo nekateri tla, nekateri oltarni rob in odhajajo s povešenimi očmi še vedno vtopljeni v molitev. Domov? Ne še! Tje k studencu, ki čudežno ozdravlja. Toda ta studenec ni več tak, kakršen je bil. Da se ne bi voda porazgubila po nepotrebnem, so obzidali izvir in vodo zajeli. Po železni cevi teče mimo hišice, kjer prodajajo sveče, potem ob zidu v kopeli. Med kopeljo in prodajalnico pa ljudje vodo zajemajo. Ta ti prinese kupico s seboj, drugi jo vzame s kamenitega zidca, pritisne na vrhu pipe in si natoči vode. Voda je mrzla in prav okusna. Mnogi si tu umivajo obraz in roke.

Zraven pa so one kopeli, kjer jih je že toliko ozdravelo. Prostor pred vhodom je zagrajen. Vstop je navadno dovoljen le bolnikom. Le popoldne ob dveh do treh je jedna kopel odprta, da si jo vsakdo lahko ogleda. Nič posebnega ni videti. Osnovane so kakor povsod drugod, le da je tu studenec, drugje navadno kaka druga voda.

Dopoldne, še bolj popoldne, je tu vse polno vozičkov. Take vozičke imajo gostilničarji in upravniki jamskega zavoda. S temi hodijo na železnico in vozijo bolnike k jami. Na teh vozičkih, ki imajo bolj podobo stola, bolnik lahko leži, sedi ali sloni. Prav pripravi so. Ker imajo večinoma tri kolesa, bi jih lahko imenovali trokolnice.

Ti bolniki, ki so prišli v Lourdes, so usmiljenja pa tudi občudovanja vredni. Prišli so nekateri od daleč. Niso se bali ne truda in muk na železnici v silni vročini, ne drugih nadlog, samo da bi mogli pred jamo moliti in zadobiti zdravje, če je božja volja. Tu vidiš razne bolnike, največ hromovih. Kako zaupno molijo! Neprenehoma gledajo k jami. Ustna jim trepečejo v zaupni molitvi. Mnogim se pozna na očeh še sled solzá. Tu čakajo in molijo, dokler jih ne odnesejo v kopel. V kopeli jih potapljajo in hitro zopet iz vode jemljó. Marsikdo ozdravi hipoma; nekateri šele po večkratnem potapljanju ali šele doma, ko mine nekaj dnij. Mnogokrat pa se bolnik povrne domov neozdravljen, gotovo pa potolažen.

„Ali si videl kak čudež ob jami?“ vprašuješ, nestrpni bravec. Čakal sem dopoldne in popoldne ob kopeli, pa nisem videl nič nenavadnega. Šele tri dni pozneje se je zgodilo nekaj znanih čudežev.

Tisti dan popoldne sem bil pri jami. Nemški pridigar, menda voditelj romarjev iz Strassburga, je govoril. Vspudbujal je vernike k presrčni molitvi. Dejal je tudi: „Molimo še zaupneje, in morda ozdravi še kateri naših ljubih bolnikov. Če je storil Bog doslej samo še jeden čudež, lahko se jih zgodi še več.“ Duhovniki pri oltarju v jami so nadaljevali desetko rožnega venca. Po tej desетки je pridigar zopet govoril. Priporočal je malega protestanta, ki so ga bili romarji s

seboj vzeli, da bi morda tu, najsi neozdravno bolan, vendar-le čudežno ozdravel. Ali ne bi to vplivalo ugodno na vse sorodnike in na znance?

Molili so dolgo, dokler ni prišla procesija s presv. Rešnjim Telesom iz cerkve svetega rožnega venca mimo bolnikov do jame, kjer je bil blagoslov. Ko se je procesija povrnila v cerkev, so duri zaklenili. Verniki pa so ostali še dolgo pri jami in molili. Nekateri so se že utrudili. Ti gredó k bližnji ograji in sedejo na kamenito klop, ki se razprostira ob vsem bregu pred jamo. Drugi gredó na desno po lepi senčnati poti, sedejo na leseno klop ali v travo, vzamejo iz svoje košarice jedila in pijače ter se krepé in po domače razgovarjajo. Radi nedelje je prišlo mnogo ljudij iz bolj oddaljenih krajev, ki so se šele proti večeru povrnil domov.

Sedaj naj še kaj povem o jami. Zakaj je tako imenitna, da štejemo Lourdes sedaj med najbolj znane kraje in med prve božje poti na zemlji?

V Slovencih se je o tem že večkrat pisalo. Lepo knjigo je spisal v francoskem jeziku zdravnik Henrik Lasserre, poslovenil pa jo je Frančišek Marešič. Lepa razprava je izšla lani v „Vencu cerkvenih bratovščin“, v kateri se pisatelj ozira tudi na najnovejše čudeže, ki jih je popisal zdravnik Boisarie. Zato hočemo tu le kratko omeniti dogodke ob jami. (Konec.)

Pesmim.

Pesmi gorke v duši moji
kakor sanje vstajajo,
in v bolesti mehki svoji
srce mi napajajo . . .

Bol iz srca se razliva,
v gorkih solzah se topi,
in iz duše ljubezniva
pesemca se v svet rodi.

Posavska.

V Lourdes.

(Piše V. Steska.)

(Konec.)

Predpoldnem 11. svečana 1. 1858. je šlo troje siromašnih deklic, dobro zavutih, obutih v coklje, nabirat suhljadi. Bernardka in Marijica Soubirousovi sta bili sestri, tretja deklica je bila sosedova hčerka. Deklice so prišle iz Lourdesa do Gava in čez most na drugo stran. Hotele so priti do masabielskih skal. A tedaj je bil ondi odvod gavske vode za mlin. Tisti dan so mlin popravljali. V strugi ni bilo dosti vode, zato jo je bilo lahko prebresti, samó da je bila voda ledena. Zdravi deklici sta se sezuli in urno prebredli vodo; Bernardka, nekoliko bolehná, pa se je pre-mišljala. Naposled se odloči, nasloni na skalo in si sezuje coklje. Kar zasliši šumenje in vrvenje kakor ob nevihti. Pogleda proti nebu. Bilo je oblačno, sicer pa vse mirno. Noben list ni zatrepetal na drevju.

Kmalu zopet začuje ta šum; pogleda in zapazi nasproti nad jamo čudno svetlobo, in iz svetlobe stopi častita gospa v snežno beli obleki, držeč v sklenjenih rokah molek. Bernardka osupne, zdrkne na kolena in začne moliti rožni venec. Čez četrte ure izgine prikazen. Bernardka pove tovarišicama, kaj je videla, a ti dve nista bili nič opazili.

Drugi dan pridejo deklice zopet do skal. Bernardka je bila vzela blagoslovljene vode in poprosila prikazen, naj se umakne, če je kaj hudega. Gospa se milo nasmehne, pa se ne premakne. Bernardka se zamakne. Tretji dan prinese s seboj papir in pero, da bi čudovita gospa zapisala, kdo da je. Sedaj šele gospa izpregovori: „Ne potrebujem papirja. Bernardka, pridi štirinajst dnij vsak dan semkaj, in osrečiti te hočem, ne na zemlji, ampak v večnosti.“ Bernardka obljubi in izpolni obljubo navzlic vsem težavam, ki so jih napravljali drugi ljudje. Nepremagljiva sila jo je vlekla k jami in k lepi, prijazni gospej. Tudi gospa se ji je skoro vsak dan prikazala in govorila

ž njo. Nekaj je bilo samo za Bernardko, tega ni nihče zvedel; drugo je smela povedati. Gospa ji je rekla: Moli za grešnike! poljubi tla za grešnike! Pokora! pokora! pokora! Pojdi in reci duhovnikom, da naj tukaj zidajo kapelo! Hočem, da prihajajo sem v procesijah! Pij iz studenca in se umij v njem! Pové ji 25. sušca tudi svoje ime: „Jaz sem brezmadežno spočetje!“ Sveta Devica se je prikazala Bernardki osemnajstkrat, zadnjikrat 16. mal. srpana.

Glas o teh prikaznih se je razširil bliskoma po mestu in okolici. Ljudje so se zbirali krog jame. Včasih je tisoč ljudij spremljalo deklico. In kaj so videli? Nič drugega kakor deklico, ki je bila zamaknjena; slišali pa niso nič, dasi je trdila deklica, da z nebeško gospo govori glasno.

Gospa je naročila deklici, naj pije iz studenca. Studenca tam ni bilo. Zato je deklica začela na tistem kraju grebsti jamico. In glej! vodica se prikaže na dnu. Vedno več je je bilo, dokler ni tekla studenček proti čakajoči množici. Voda je bila iz početka kalna, pa se je kmalu očistila. Studenec se je krepil in žuborel nadalje izpod skale, in teče še dandanašnji. Ljudje so ga hodili gledat in pili od te vode. Prvi čudež se je zgodil dné 26. svečana. Slep kamenar je izpregledal. Čudeži so se množili neprenehoma. Ljudje so vedno bolj drli k jami. Prihod pa je bil težaven. Zato so pot k jami zravnali, obkollili studenec in napeljali v cevi, zagrādili jamo in jo okrasili s cvetjem in s svetilnicami. Noč in dan so ondi molili in sami zahtevali, naj se sezida kapelica.

Bernardka sama je stopila k župniku Peyramaleu in mu vse razložila. Župniku se je pa vse zdelo prečudno. Sam ni verjel, da bi se Mati Božja prikazovala. Deklici je odgovoril: „Če je res, da se Mati Božja prikazuje, naj ozeleni sredi zime rožni grm, kjer stoji.“

Svetna oblast je sodila še strože. Policijski komisar v Lourdesu, deželni prefekt in minister Rouländ so bili odločno proti vsakemu shodu pri jami. Bernardko so izpraševali, ji pretili z ječo in blaznico, če ne bo molčala. Jami so vzeli darove, priprli dohod do jame; vsakoga, ki je ondi molil so obsodili na pet frankov kazni; če jih ni precej plačal, so ga rubili. Ljudje pa so imeli dobro vest in trdno prepričanje in se tudi za kazni niso menili. V gostih trumah so hodili molit. Naposled je cesar Napoleon III. sam dovolil, da se smejo verniki shajati pri jami in moliti.

Sedaj ni bilo več zaprek, in škof je odposlal posebno preiskovalno komisijo, ki naj bi preiskovala vse čudeže, zasliševala ozdravljence in priče in nazadnje izrekla svojo sodbo. Preiskali so tisoč ozdravljenec. Pri tridesetih je bil očiten čudež in pri petnajstih čudež prve vrste. Šele čez tri leta, ko so stvar do dobra dognali, je pojasnil škof komisijsko razsodbo in proglasil na podlagi čudežev, da je prikazovanje bilo istinito in nadnaravno. Sam škof je kupil skalo in svet krog nje od mestne občine ter dovolil vernikom obiskovati kraj. Jama je ostala kakor poprej, le kip Matere Božje iz belega marmorja spominja romarje prikazovanja.

Župnik je začel misliti, kako cerkev bi sezidal Materi Božji na čast. Začel se je dogovarjati s stavbarjem. Ta mu je prinesel kmalu načrt za cerkev. Župnik ga je pogledal, strgal in vrgel v gavske valove: „Kaj tako malenkost naj ponudimo Mariji?“ Stavbar odgovori: „Pomislite, kje je pa prostor na skali, kje denar?“

„Za oboje bo skrbela Marija.“

Župnik je naročil nov načrt, ki je bil kmalu izdelan. Sicer tudi ta ni ugajal župniku, pa drugi so bili ž njim zadovoljni. Delo se je pričelo. Skalo so morali odnesti, podzidati prostor za cerkev, kar je silno mnogo stalo. Iz snežno belega marmorja so postavili veliko cerkev v gotskem zlogu.

Verniki so mnogo darovali; župnik je želel, da sezida to cerkev Marijino ves svet, zato se je branil večjih darov. Nekega dne ga je poklical k sebi tarbeški škof in mu

povedal, da hoče neka kronana glava darovati 60.000 frankov. Župnik pa odločno izjavi, da ne sprejme večjega zneska od jedne osebe nego 500 frankov, zato so ponudbo odklonili.

Lep dan je moral biti, ko so posvetili veličastno cerkev na masabielski skali. Sam papež Pij IX. je določil za to slovesnost drugi dan malega srpana 1. 1876., praznik obiskanja Marije Device, tisto leto nedeljo. Ta veličastni obred je opravil kardinal in nadškof pariški, Guilbert. Prisoten je bil tudi papežev poslanec iz Pariza, škof Frančišek Meglia, ki je 3. mal. srpana venčal Marijin kip. Tema dvema višjima pastirjema se je še pridružilo trideset drugih škofov, dva celó iz daljnje Amerike. Posvečevanje se je godilo vpričo poldrugisto tisoč vernikov od osmih dopoldne. Vsak izmed šestnajsterih oltarjev je posvetil drug škof.

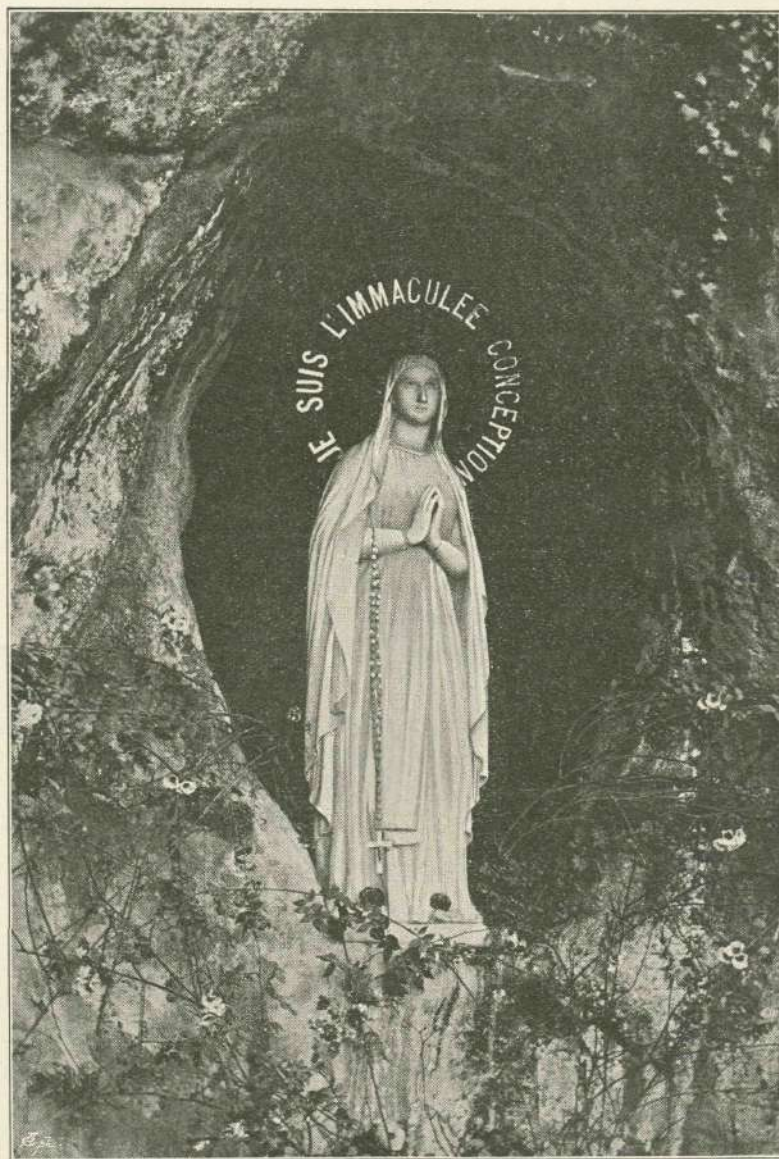
Po pravici smo imenovali to cerkev veličastno. Mogočno stoji na skali, sezidana v gotskem zlogu. Kako vitko se vpenja proti nebu! Prav radi tega je videti manjša nego je v resnici. Nje lega na skali, med samimi griči, v podnožju visokih planin, napravlja čudovit vtisk. Kdo bi v tej tihi dolini, v tej samoti pričakoval kaj takega? In tudi notranjščina ni nič manj lična. V tej cerkvi se nahajajo tudi klopi, kar sicer po Francoskem ni navadno. Okrog velikega oltarja v vencu in ob straneh so kapelice z oltarji. Oltarjev je petnajst razven velikega, ki stoji sredi svetišča. Na stropu visi množica zastav raznih barv, nekoliko preprostih, večinoma pa umetno vezenih, katere so darovali romarji, ne le francoski, ampak tudi španski, nemški. Tudi naša Avstrija ni zaostala. L. 1886. so prvokrat v procesiji šli Avstrijci v Lourdes, med njimi več Slovencev. Tam so darovali krasno bandero, ki je stalo 9538 gld. in je morda med vsemi najlepše.

Stene ob tleh so obložene z lepimi marmornatimi ploščami z raznovrstnimi napismi. Na nekaterih ploščah so tudi začrtani z zlatimi progami dogodki, radi katerih so postavili ta spominik. Večinoma so razne nesreče in sreče na morju in na suhem dale povod taki zaobljubljeni plošči.

Pod to cerkvijo, katero imenujejo baziliko, je kripta ali spodnja cerkev. Ta ni videti tako prostorna. Šteje sedem oltarjev. Ker je v skalo vsekana, je nekoliko vlažna in ob veliki vročini zaduhla. Prav dolgo ni lahko

v njej bivati. Zjutraj je vendar vedno dovolj sv. maš in ljudij v njej.

Poleg imenovanih dveh cerkvá je še tretja, namreč cerkev sv. rožnega venca. Kje pa je? Marsikdo gre mimo nje, stopa skoro po

Kip Matere Božje v votlini lourški.

njej, pa ne vé tega. Ta cerkev je na okroglo zidana in sicer sredi onega kamenitega mostu, ki vodi iz ravnice k baziliki. Potnik vidi spodaj le vrata, po mostu hodeč pa le streho s prizornico (laterno). Tudi ta cerkev je prostorna, saj šteje ob stenah na okrog petnajst

„Dom in svet“ 1899, štev. 18.

oltarjev razven velikega v sredi. Ti stranski oltarji so ločeni v tri skupine in so posvečeni petnajsterim skrivnostim sv. rožnega venca. Temu namenu primerno so tudi stenske barve različne, kažoč veselje, žalost in veličastvo, kar razodevajo skupine skrivnostij

veselega, žalostnega in častitljivega dela rožnega venca.

Naglo je potekal čas. Minula je nedelja, prišel je prelepi Marijin praznik veliki Šmaren. Že zjutraj sem opazil, da ta praznik obhajajo posebno slovesno. Ko sem namreč stopal po mestu, sem že srečaval med mnogimi drugimi ljudmi tudi belo oblečene deklice, ki so hitele k farni cerkvi. Gotovo so prejele ta dan prvič sveto obhajilo. Ljudij se je zbralo krog jame še več nego prejšnji dan. Bili so preprosti ljudje, pa tudi odličnejši, prav čedno in okusno oblečeni. Preprosti ljudje imajo svojo posebno nošo, katera se pa pri moških ne loči od druge navadne, nego samo v tem, da nosijo čepico, kakor pri nas zadnji čas otroci, le da ni v sredi čopa, ampak trak ali debela nit, s katero vzdigujejo čepice.

Ženske imajo svojo nošo, kakršna se vidi na Bernardkinih podobah. Najznačilnejše je odelo nad glavo, ki visi zadaj na široko doli. Nekatero pa nosijo na glavi bele avbice, ki se ostro ločijo od sicer črne ali vsaj temne obleke. Ljudstvo je videti dobro in pobožno.

Vspored tega dne je bil skoro isti kakor poprejšnjega, le da so bili govori francoski. Nemci so se namreč odpravljali na odhod, prišli so pa francoski romarji, če sem prav razumel, iz Orleansa. Njih škof je drugo jutro maševal pri jami.

Najlepši prizor, ki je videti v Lourdesu, je gotovo procesija zvečer tega največjega Marijinega praznika. Res da praznujejo tu vsak Marijin praznik z izvenrednim sijajem. a tri praznike obhajajo še bolj slovesno, namreč Marijino oznanjenje, Marijino vnebovzetje in brezmadežno spočetje. A če pomislimo, da je 25. sušca zvečer še mrzlo, da tla niso suha, da rado dežuje ali celó sneži, da 8. grudna tudi ne more vreme biti več toplo in ugodno, dalje, da romarjev tedaj ni dosti, moramo priznati, da je veliki Šmaren najprimernejši praznik za veliko slavlje. Vreme je ugodno, tla suha, nebo jasno in obsejano z neštetiimi zvezdicami; prijetne hladilne sapice pihljajo od gorskih velikanov; Gav šumi mirno. Tedaj prižgó božjepotniki sveče, pevci zapojó ob jami nekaj Marijinih

pesmij, potem pa se zlijó glasovi pobožne množice v ono pesem, ki se vedno končuje z Ave Maria! Sprevod se prične. Lep je bil sprevod prvi in drugi dan, najlepši brez dvoma ta večer. Saj je ta dan hkrati národen praznik. Okrog in okrog je vse razsvetljeno: gradiči, hôteli, hiše, znamenja, cestovod in vsa cerkev. Ponočna razsvetljava nenavadno vpliva na človeško srce. O tem je vsakdo prepričan, kdor je le videl kako razsvetljava ob posebnih prilikah, kdor je gledal, recimo v Rimu, vodomete ob električni razsvetljavi, ko se iskri vsaka kapljica liki demant, ki se vzdiguje in pada. Lepa je nočna razsvetljava, a lepše od jamske si ni lahko misliti. Zamisli se, cenjeni bravec, da si med neštevilnimi vrstami, ki se z gorečimi svečami premikajo po širnem prostoru pod baziliko. Sedaj se ozri k cerkvi! Tema je, in cerkve bi ne bilo videti, k večjemu v motnih obrisih, a vidiš jo čarabno razsvetljeno od vrha do tal. Vsi obrisi, vse važnejše poteze so strogo začrtane s samimi žarnicami. Rdeča, zelena in bela luč mirno sveti, ne trene ne za hipec; le pod vrhom visokega stolpa vidiš neko nemirno sinjasto luč, podobno dimu, ki se odbija od strehe. Ves pogled je bajen. Ko ne bi slišal navdušenih pesmij, ko ne bi gledal tisoč in tisoč ljudij, mislil bi, da sanjaš.

Tako umevajo častiti Mater Božjo v Lourdesu!

Ko sem gledal to lepoto, ko sem peval z drugimi vred Ave Maria, mi je bilo vendar tesno pri srcu. Zakaj? S to slovesnostjo se mi je bilo posloviti od Lourdesa.

Prišli smo do cerkve nazaj. Še nekaj Marijinih pesmic so zapeli, in slovesnost je bila dokončana. Darovali smo sveče jami, priporočili se Materi Božji in odšli. Še jeden pogled cerkvi! Še se sveti v vsej krasoti; pa glej, cela vrsta lučij na vrhu ugasne; zopet do srede zvonika; zopet — zvonika ni več videti, izginil je v temni noči. Očesu izgine tudi cerkev, le portal se še nekaj minut žari, dokler i ta ne ugasne.

Tako mine vse svetno, tako zbeži, zatone tudi najlepši dan. Doma smo se pripravili za odhod. Povedali smo gospodarju, da

odrinemo zgodaj zjutraj, naročili nekoliko brešna za dolgo vožnjo, plačali račun in se zahvalili za prijaznost. Mož je bil z nami prav zadovoljen. Prosil nas je, naj se kot Avstrijci vpišemo v spominsko knjigo.

Od Lourdesa v Pariz.

Drugo jutro ob štirih smo odšli iz hiše. Kmalu potem je vlak oddrdral od Lourdes-a proti atlanškemu oceanu. Ob gavskem obrežju smo se vozili, v polmraku še zadnjokrat

videli baziliko in končali božjo pot. Sedaj je bilo treba skrbeti le še, da pridemo srečno domov.

Po isti progi bi bilo dolgočasno potovati, torej smo si izvolili drugo, namreč čez Pariz.

Ustavili smo se ob devetih v Bayonneu znanem radi nekdanjih velikih orožnih tvornic. Tu so izdelavali posebno bajonete, ki se po tem mestu tudi imenujejo. Mesto je utrjeno. Most čez Aduro je silno dolg, ker se voda prihajajoč iz ravnine ne more hitro iz-

Romarska cerkev v Lourdesu.

liti v morje. Mnogo časa nismo imeli, sicer bi si bili natančneje ogledali zanimivo mesto.

Obiskali smo le lepo gotško cerkev. Prebivavcev šteje mesto 30.000, ki so ali Baski ali Španci. Mesto je prav blizu španske meje, in vredno bi bilo smukniti preko meje v Španijo. Vožnja do prvega španskega mesta San-Sebastiana bi trajala le dobro uro. Potem seveda bi znana rečenica: „tuj kakor španska vas“ zame nič več ne veljala. Omenil sem, da stanujejo tu Baski, to je oni rod, ki dela toliko preglavice jezičarjem.

Ob morju prebivajo na obeh stranéh Pirenej, na Francoskem do 200.000, na Španskem ok. pol milijona. Baski so bili do leta 1839. nekako samostojni. To leto so se združili po večini s Španci. Od tod pa izhajajo karlistovski vstanki. Jezik nima drugega slovtva kakor narodne pesmi, prislovice in pripovedke. Ta rod je neki ostanek starih Ibercev. Pred leti je poskusil naš rojak Topolovšek razrešiti to jezikoslovno uganko, češ da se dá najti podobnost v slovenski narodni govorici. Učenjaki so se uprli nje-

govi razlagi. Vsekako je drzno, iskati sorodnosti med Slovenci in Baski.

V Bayonneu je rojen kardinal Karol Lavigerie, slavni rajni apostol afriški.

Četrť ure vožnje je oddaljeno prvo francosko morsko kopališče Biaritz. V začetku tega veka je še bilo tu malo ribiško selo. Cesarica Evgenija, soproga Napoleona III., pa je povzdignila ta kraj do svetovnega imena, kjer se zbira francoski, španski in angleški bogati svet.

Odtod se pelješ 200 km po peščeni ali pa močvirni planjavi. Ko ne bi bilo vse opaljeno od solčnih žarkov, bi bile videti todi znamenite prikazni. Baski hodijo po hoduljah (včasih šest čevljev visokih berglah) in pasejo po planjavi svojo čedo. Ti pastirji preživé pogostoma ves dan v višavi in se urno premikajo po močvirju in tratah. Prislonjeni na visoko palico zro na svojo čedo in se takisto odpočijejo. Pokrajina sama pa je puščobno prašna.

Vlak gre mimo Buglose, kjer je zagledal luč sveta veliki svetnik sv. Vincencij Pavljanski l. 1576. Znan nam je Slovincem zlasti po „Vincencijevi družbi za ubožce“ in po svojih duhovnih sinovih in hčerah, lazaristih in usmiljenkah.

Na obeh stranéh železnice so prostrani borovi gozdi. Vsak odrasli borovec pa je zarezan, in spodaj so posodice, v katere se cedi smola. Pri nas bi kaj takega ne bilo dovoljeno.

Ob štirih smo dospeli v Bordeaux. Izvošček nas je odpeljal v hôteľ „Aquitaine.“ Precej časa je trajala vožnja, dasi nam je izvošček zatrdil, da bomo kmalu prišli. Mesto je zelo obširno, hiše so visoke, promet živahen, saj obsega mesto četrt milijona ljudij. Ladije, tudi največje, lahko dospó od morja po Girondi v mesto. Iskali smo znamenitostij, pa jih ni bilo najti v primeri za toliko mesto. Tudi cerkvá je nenavadno malo. Velike in lepe so cerkev sv. Ludovika, katedrala in cerkev Naše Ljube Gospe. Mesto urno raste, cerkve pa se ne množé, ker ljudje v teku za ma-

monom pozablajo na svoj namen. Mesto je znano po svetu radi imenitnega vina, ki se od tod izvaža. Raste pa menda to vino v Dalmaciji; vsaj mnogi to trdijo.

Drugo jutro smo odhiteli dalje. Priti smo hoteli celó v Pariz. Dolga pot, a z nagličem smo jo predirjali v desetih urah, mnogo znamenitih krajev nas je vabilo venkaj iz voza, pa se nismo udali. Srečavali smo lepe, s trto in koruzo obsajene ravnine, velika mesta s krasnimi cerkvami; mline na sapo smo zopet zagledali krog Orleansa. Poitiers nas je spomnil Saracenov, ki so do semkaj prihrumeli, pa so se morali premagani vrniti l. 732. Tours nam je poklical v spomin domače cerkvice, kjer častimo sv. Martina Tourskega, škofa. Saj je bil ta svetnik Panonec, torej naš sosed, in naši predniki so ga že v najstarejših časih izvolili za patrona mnogim cerkvam.

In Orleans, ti mi budiš spomine na Ivano, po tebi imenovano „Devico Orleansko“, ki se je tu borila za rodno zemljo francosko in srečno premagala Angleže! In kaj je bilo njeno plačilo? Umrła je na gromadi. Šele po smrti so jo jeli Francozi častiti, in dandanes jo opevajo pesmi, slavé skladbe in slike. Ljudstvo jo časti kot svetnico.

Bližali smo se Parizu. Cenjeni bravec! „Naj pisec drug ti slavo opisuje“, ki jo uživa to mesto po svetu. Meni se ni prikupilo. Bodoče leto bo ondi velikanska razstava; tudi Avstrijci, tudi Slovenci se je bodo udeležili. Ni dvoma, da pojde tje tudi kak so-trudnik „Dom in sveta“. Ta naj opiše razstavo in znamenitosti velikega Pariza.

Daleč sva od doma, kakor je nekdo pel:

Glej tam doli daleč, daleč,
več ko tristo ur hodá,
tam deželica je mala,
notri tam sem jaz doma

zató se pa posloviva od velikomestnega vrvenja in se vrniva čez Strassburg, Monakovo in Dunaj domov. Mnogo sva videla in slišala, le slovenske besede nikjer. Kaj svet vé o nas Slovencih!